

แนวทางการส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก -
กรณีศึกษาพืชสับปะรด

โดย

นางสาวกัญญภัค ตันติพิพัฒน์พงศ์
ประธานสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย (สภาผู้ส่งออก)
ประธานกรรมการ บมจ. สยามอุตสาหกรรมเกษตรอาหาร

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก –
กรณีศึกษาพืชสับปะรด

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นางสาวกัญญภัค ตันติพิพัฒน์พงศ์ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๐

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด แนวทางปฏิบัติ การพัฒนาเกษตร
ยั่งยืนสำหรับการแปรรูปเพื่อการส่งออก เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผล
กระทบต่อการแปรรูปสินค้า และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการแปรรูปสินค้าสับปะรดเพื่อ
เพิ่มการส่งออกไปยังต่างประเทศ โดยได้กำหนดขอบเขตสินค้าสับปะรดเป็นกรณีศึกษารูปแบบการ
พัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน ข้อแตกต่างในหลักการ แนวคิด และแนวทางในการปฏิบัติ การ
บริหารจัดการด้านการเพิ่มรายได้เกษตรกร เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรม
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จากนั้น
เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเพื่อสรุปและเสนอแนะแนวคิดในการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้
แนวทางตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

หลักการเกษตรยั่งยืนภายใต้ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี มุ่งเน้นการพัฒนา
เกษตรกรรมในด้านเศรษฐกิจด้วยการสร้างโอกาสและรายได้ให้แก่เกษตรกร ด้านความปลอดภัย
โดยให้สินค้าสอดคล้องกับมาตรฐาน และด้านสิ่งแวดล้อม ในขณะที่หลักการขององค์การอาหาร
และยา สหประชาชาติจะเพิ่มเติมด้านธรรมชาติและด้านความเป็นอยู่ทางสังคมอีกด้วย

ปัญหาหลักของการแปรรูปคือการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างภาคเกษตรและการแปรรูป
กระทบต่อการตลาดและราคาพืชผล ในขณะที่การสูญเสียสิทธิประโยชน์ทางศุลกากรจากสหภาพ
ยุโรป และอัตราแลกเปลี่ยนเป็นอุปสรรคของอุตสาหกรรม และเพื่อการผลิตและการแปรรูปที่มี
ประสิทธิภาพ พึงคำนึงถึงปัจจัยเช่น ทรัพยากรน้ำ การเชื่อมโยงข้อมูล ต้นทุนการผลิต แรงงาน และ
การพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ ทั้งนี้เพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคงของเกษตรกรด้วยการกำหนดการทำสัญญา
ข้อตกลงทั้งอุตสาหกรรม โดยการขึ้นทะเบียนเกษตรกร และจัดหาปัจจัยการผลิตให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะให้พิจารณาด้านความรับผิดชอบทางสังคม สิทธิมนุษยชน และการค้าที่
เป็นธรรม การกำหนดราคาสับปะรดป้อนโรงงานเป็นราคาเดียวทั้งฤดูกาล และเร่งรัดพัฒนาและ
ขยายการเพาะปลูกสายพันธุ์ใหม่

ABSTRACT

Title	Guidelines for Promotion of Agricultural Processing for Export – Case Study Pineapple Fruit		
Field	Economics		
Name	Ghanyapak Tantipatpong	Course NDC	Class 60

The objectives of this research is to study the principles, concepts and practices of sustainable agriculture of processing for export, to analyze the problems, barriers and factors affecting processing and to provide recommendations for development of pineapple processing for increased export. The scope of this research is limited to pineapple product as the case study for sustainable agriculture, the differences in the principle, concepts and practices, and the management to increase the income for farmers as the recommendations for future improvement.

This is a qualitative research by collecting secondary data from literature studies on principles, concepts and practices in sustainable development. Then the content analysis to summarize and suggest management ideas in order to achieve the objective. Primary data from export interviews are included.

The principles of sustainable agriculture under the Draft National Strategy 20 years focuses on the agricultural development from the economic perspective by creating opportunities and incomes for farmers, in the aspect of safety whereby products will comply to standards and on environment. Whereas, the concept by the Food and Agriculture (FAO) additional aspects of ethics and social well-being are included.

The main problem of processing is the linkage of data between farming and processing that affects the market and the selling of crop. While the loss of GSP from European Union and the exchange rate are the barriers of the industry. In order to produce and process efficiently, it is necessary to consider supply factors including water resources, data linkage, cost of production, labor and the development of new hybrids. The mandatory contract farming in the industry by registering farmers and providing supply factors above will ensure stable income for farmers.

The recommendations for consideration include the social responsibility, the human rights, fair trading, fixing of single fruit price season to season and the development and planting of new hybrids.

คำนำ

ในการศึกษาวิจัยแนวทางการส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก – กรณีศึกษาพืชสับปะรด ซึ่งเป็นผลไม้แปรรูปที่มีความสำคัญเพื่อการส่งออกโดยเฉพาะและมีมูลค่าการส่งออกสูง โดยประเทศไทยมีสัดส่วนการตลาดเกือบกึ่งหนึ่งของความต้องการของโลก อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยไม่สามารถกำหนดราคาส่งออก ราคาที่ผันผวนนี้ส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร งานวิจัยนี้ทำขึ้นในช่วงเวลาที่ราคาสับปะรดสดตกต่ำ เพื่อให้มีการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยการแปรรูป เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนารายได้ที่มั่นคงให้กับเกษตรกร และการเพิ่มมูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญทั้งสามที่ท่านที่ให้สัมภาษณ์ คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาเอื้อเฟื้อ มา ณ โอกาสนี้

(นางสาวกัญญภัค ดันติพิพัฒน์พงศ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	จ
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๒
วิธีการดำเนินการวิจัย	๒
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๓
คำจำกัดความ	๓
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หลักการ แนวคิด แนวทางปฏิบัติ	
การพัฒนาเกษตรยั่งยืน สำหรับการแปรรูปเพื่อการส่งออก	๔
แนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืนของประเทศไทย	๕
ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๕)	๗
แผนปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจ	๑๑
ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	
ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔	๑๓
ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตร แผนพัฒนาการเกษตร	๑๔
ร่างยุทธศาสตร์สัปดาห์ปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕	๑๗
หลักการและแนวคิดในการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนขององค์กร	
ระหว่างประเทศ	๑๕
มาตรฐานการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนโดยองค์กรระหว่างประเทศ	๒๖
(ภาคสมัครใจ)	
สรุป	๓๔

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ สภาพปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การแปรรูป สินค้าสับปะรดเพื่อส่งออก	๓๖
สภาพปัญหาและอุปสรรค การแปรรูปสินค้าสับปะรดเพื่อการส่งออก	๓๖
ปัจจัยส่งผลต่อการแปรรูปสินค้าสับปะรด	๔๔
สรุป	๔๘
บทที่ ๔ แนวทางการสร้างรายได้ที่มั่นคงของเกษตรกร	๕๐
การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการเกษตร	๕๐
สรุป	๕๔
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๕๖
สรุป	๕๖
ข้อเสนอแนะ	๕๙
บรรณานุกรม	๖๑
ประวัติย่อผู้วิจัย	๖๔

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒-๑	ยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ ๓	๑๓
๒-๒	ยุทธศาสตร์การพัฒนากาเกษตร	๑๖
๒-๓	เป้าหมายยุทธศาสตร์ห้าปี	๑๕
๒-๔	หลักการที่ ๕ ข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่ประชุม UNCED	๒๐
๒-๕	หลักการที่ ๘ ข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่ประชุม UNCED	๒๐
๒-๖	มิติและองค์ประกอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนของระบบอาหารและ การเกษตร SAFA	๒๑
๒-๗	หลักการการค้าที่เป็นธรรม	๒๒
๒-๘	หลักการสิทธิของผู้ขาย	๒๓
๓-๑	การเปลี่ยนแปลงปริมาณและราคาต่อหน่วยของการส่งออก ปี ๒๕๕๐ – ๒๕๖๑	๓๘
๓-๒	การเปลี่ยนแปลงปริมาณและราคาต่อหน่วยห้าปี ปี ๒๕๕๐ – ๒๕๖๐	๓๘
๓-๓	ปริมาณผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวห้าปี โรงงานรายเดือน	๔๐
๓-๔	เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขัน	๔๓
๔-๑	ยุทธศาสตร์ในระยะที่ ๑ – ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถ ในการแข่งขัน	๕๐
๔-๒	ยุทธศาสตร์ในระยะที่ ๒	๕๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒-๑	เกษตรกรรมยั่งยืน	๖
๒-๒	ลักษณะเกษตรกรรมยั่งยืน	๗
๒-๓	เป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี ๒๕๗๕	๘
๒-๔	UN Sustainable Development Goals	๒๔
๒-๕	ตราสัญลักษณ์ Fairtrade International	๒๖
๒-๖	ตราสัญลักษณ์ The Forest Alliance	๒๘
๒-๗	Sustainability Report ของ The Coca-Cola Company	๓๒
๓-๑	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกสับปะรดกระป๋องของประเทศไทย ปี ๒๕๕๑ – ๒๕๖๑	๓๖
๓-๒	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกน้ำสับปะรดเข้มข้นของประเทศไทย ปี ๒๕๕๑ – ๒๕๖๑	๓๗
๓-๓	ปริมาณผลผลิตสับปะรด ปี ๒๕๕๑ – ๒๕๖๑	๓๕
๓-๔	ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายและต้นทุนการเพาะปลูก ปี ๒๕๕๑ – ๒๕๖๑	๔๑
๓-๕	สถานการณ์ความเคลื่อนไหวอัตราแลกเปลี่ยน	๔๓

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่สำคัญ มีศักยภาพในการผลิตที่สูง ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของประเทศ และมีความหลากหลายในพันธุ์พืช โดยผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมมีอัตราส่วนร้อยละ ๘.๓ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของปี ๒๕๕๕ และมีการพัฒนาของอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปอย่างเข้มแข็ง จนมีการเพิ่มมูลค่าด้วยการส่งออก เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และยังสามารถนำรายได้สู่ประเทศเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ภายใต้อัตราส่วนผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศลดลงเป็นลำดับ ต้นทุนการผลิตเกษตรกรรมสูงขึ้น เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรเริ่มถดถอย เกษตรกรขาดการสนับสนุนทางด้านเงินทุน เทคโนโลยี ทรัพยากรน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และเสถียรภาพด้านราคา ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรไทยลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีความเสี่ยงในการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้วิสัยทัศน์ ภาคเกษตรก้าวไกล ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลาดนำการผลิต ชีวิตเกษตรกรมีคุณภาพ ทรัพยากรการเกษตรมีความสมดุลและยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และให้เศรษฐกิจภาคเกษตรเติบโตเฉลี่ยร้อยละ ๓ ต่อปี แต่ยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์เพื่อสร้างรายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนให้เกษตรกรยังขาดแนวทางที่ชัดเจน

พืชสับปะรดเป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่สำคัญของประเทศ และสินค้าสับปะรดแปรรูปเป็นสินค้าหนึ่งที่ใช้ผลผลิตในประเทศเป็นหลักเพื่อการส่งออกเกือบทั้งสิ้นของการผลิตโดยสร้างรายได้ให้ประเทศประมาณปีละ ๒๓,๐๐๐ – ๒๕,๐๐๐ ล้านบาท ปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าสับปะรดแปรรูปเป็นอันดับ ๑ ของโลก มีส่วนแบ่งตลาดประมาณร้อยละ ๕๐ เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างรายได้ให้ภาคการเกษตร โดยในปี ๒๕๕๕ มีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ๔๓,๔๒๐ ครัวเรือน แม้ว่าประเทศไทยจะยังคงเป็นผู้ส่งออกอันดับ ๑ ของโลก แต่ทว่าราคาพืชผลทางการเกษตรและปริมาณที่จะป้อนสู่อุตสาหกรรมมีความผันผวนเป็นอย่างมากจากฤดูหนึ่งสู่ฤดูหนึ่ง และมีความเสี่ยงความด้านการบริหารจัดการวัตถุดิบ ในเรื่องราคา ปริมาณและ

คุณภาพ ที่มีผลกระทบต่อการแข่งขันกับผู้ผลิตในต่างประเทศ และการพัฒนาเกษตรและอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน

ดังนั้นเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้เกษตรกรมีรายได้มั่นคงและยั่งยืน จึงจะศึกษากลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืนสำหรับการนำเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมการผลิต โดยศึกษากรณีพืชสับปะรดสำหรับงานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด แนวทางปฏิบัติ การพัฒนาเกษตรยั่งยืนสำหรับการแปรรูปเพื่อส่งออก
๒. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแปรรูปสินค้าเกษตร กรณีสินค้าสับปะรด
๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการแปรรูปสินค้าสับปะรดเพื่อเพิ่มการส่งออกไปต่างประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้กำหนดขอบเขต สินค้าสับปะรดเป็นกรณีศึกษา โดยศึกษารูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนของประเทศไทยและต่างประเทศ ข้อแตกต่างในหลักการ แนวคิด และแนวทางในการปฏิบัติ การบริหารจัดการด้านการเพิ่มรายได้เกษตรกร เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยด้วย

๑. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปและเสนอแนะแนวคิดในการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้แนวทางตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
๓. ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่าน ประกอบด้วย

- ๓.๑ ผู้ตรวจราชการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ๓.๒ นายกสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป
- ๓.๓ อุปนายกและประธานกลุ่มผู้ผลิตสับปะรด สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนากลุ่มสินค้าอื่น ๆ นำไปใช้ได้
๒. เพื่อเสนอแนะแนวทางให้เกษตรกรไม่เปลี่ยนไปปลูกพืชอื่น และสามารถพัฒนาองค์ความรู้ในด้านการเพิ่มคุณภาพและปริมาณ
๓. โรงงานอุตสาหกรรมสามารถส่งออกสินค้าในราคาที่เหมาะสม และแข่งขันได้ในตลาดโลก

คำจำกัดความ

เกษตรอย่างยั่งยืน	หมายถึง	การทำเกษตรกรรมโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ในโซ่อุปทาน ความรับผิดชอบต่อทางสังคม สิทธิมนุษยชน และการค้าที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย
การแปรรูปสินค้า	หมายถึง	การนำพืชผลทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า
การส่งออก	หมายถึง	การส่งสินค้าที่แปรรูปไปจำหน่ายยังต่างประเทศ
Sustainable Development Goals (SDGs)	หมายถึง	เป้าหมายที่ยั่งยืนที่กำหนดและยอมรับในที่ประชุมองค์การสหประชาชาติ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หลักการ แนวคิด แนวทางปฏิบัติ การพัฒนาเกษตรยั่งยืน สำหรับการแปรรูปเพื่อการส่งออก

ในการวิจัยครั้งนี้ จะทบทวนวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วยหลักการ แนวคิด และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนที่เกี่ยวข้อง ที่จะมีผลกระทบต่อ การแปรรูปเพื่อการส่งออกสินค้าเกษตร และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงในนโยบายเกษตรยั่งยืนของประเทศไทย รวมไปถึงถึงยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนงาน กับหลักการและแนวคิดของต่างประเทศ ทั้งนี้จะเน้นในประเด็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกร และการสร้างรายได้ที่มั่นคง ดังนี้

๑. แนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืนของประเทศไทย
๒. ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๕)
๓. แผนปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจ
๔. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔
๕. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตร แผนพัฒนาการเกษตร
๖. ร่างยุทธศาสตร์สัปดาห์ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕
๗. หลักการและแนวคิดในการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนขององค์กรระหว่างประเทศ
 - ๗.๑ การประเมินการพัฒนาอย่างยั่งยืนของระบบเกษตรและอาหาร ขององค์การอาหารและเกษตร สหประชาชาติ
 - ๗.๒ นโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหภาพยุโรป
 - ๗.๓ มาตรฐานการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนโดยองค์กรระหว่างประเทศ (ภาคสมัครใจ)

แนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืนของประเทศไทย

แนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) โดยสำนักวางแผนการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (เมษายน 2554) กล่าวไว้ว่า

๑. การริเริ่มการเกษตรแบบยั่งยืนมาจากแนวคิดที่ต้องการจะปรับเปลี่ยนการเกษตร กระแสหลักให้เห็น มาคำนึงถึงสมดุลของระบบนิเวศในไร่นา ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งยังสามารถก่อให้เกิดผลกำไร จากการผลิต มีการเกื้อหนุนให้เกิดความยุติธรรมทางสังคม เพิ่มคุณธรรม และคุณค่าของมนุษย์ เป็น การนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน

๒. ความหมายการเกษตรแบบยั่งยืน มีการให้คำนิยามและความหมายของเกษตร ยั่งยืนในหลาย ลักษณะ อาทิ

๒.๑ ความสามารถของระบบเกษตรที่รักษาอัตราของการผลิตให้อยู่ในระดับที่ไม่ ก่อให้เกิดความเสียหายในระยะยาวติดต่อกันภายใต้สภาพแวดล้อมที่เลวร้าย หรือไม่เหมาะสม ซึ่ง อาจจะ เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำจนเป็นลักษณะประจำของท้องถิ่น เช่น ดินเป็นกรด หรือดินเค็ม พื้นที่ดินที่มีสภาพน้ำท่วมทุกปี เป็นต้น หรือเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวไม่สม่ำเสมอ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง ฝน แล้ง โรคศัตรูพืชระบาด เป็นต้น

๒.๒ ระบบเกษตรกรรมที่มีความสัมพันธ์และเกื้อกูลกับสภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ของแต่ละภูมิภาค สามารถให้ผลผลิตที่ปลอดภัยอย่างเพียงพอในการยังชีพ มีการ ผลิตที่หลากหลาย (รายงานการวิจัยแนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2543)

๒.๓ ระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตเกษตรกรกระบวนการผลิตและการ จัดการทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ ซึ่ง นำไปสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค (ร่าง ระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พ.ศ.)

๓. องค์ประกอบแห่งความเป็นไปได้ของสถานะทางการเกษตรแบบยั่งยืน ประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่

๓.๑ เป็นระบบการเกษตรที่มีความเป็นไปได้ทางกายภาพ – เป็นระบบเกษตรที่ สามารถดำเนินการผลิตได้ผลจริง ในสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภูมิภาคที่เป็นอยู่ โดยไม่ ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีหรือปัจจัยการผลิตจากภายนอกมากนัก

๑.๒ เป็นระบบการเกษตรที่มีความเป็นไปได้ด้านเศรษฐศาสตร์—เป็นระบบการผลิตที่สามารถ มีผลกำไรเกิดขึ้นได้ เมื่อต้องคำนึงถึงผลได้และต้นทุนการผลิตที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะ ต้นทุนการผลิตที่เป็นตัวเงินและต้นทุนการผลิตทางสังคม เช่น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

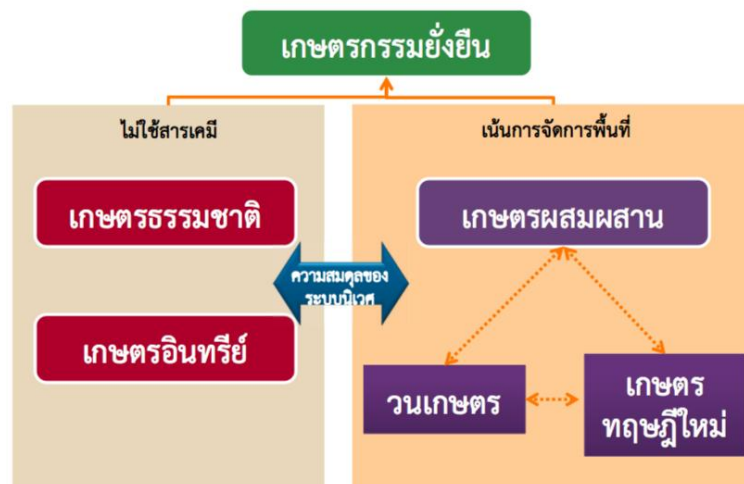
๑.๓ เป็นระบบการเกษตรที่มีความเป็นไปได้ทางสิ่งแวดล้อม—เป็นระบบการเกษตรที่รู้จัก ประหยัดใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ รักษาสมดุลของระบบนิเวศไว้ได้ โดย เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งระดับการผลิตใน ไร่ นา และสารพิษตกค้างแก่ผู้บริโภคใน ตลาดให้น้อยที่สุด

๑.๔ เป็นระบบการเกษตรที่มีความเป็นไปได้ทางสังคม—สังคมให้การยอมรับใน แนวทางการผลิต มีการเกิดกระบวนการเรียนรู้จากเกษตรกรเพื่อความเป็นอิสระมั่นใจในอาชีพ สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมใน แนวทางการเกษตรได้ เป็นผลชักนำให้เกิดชุมชนหรือสังคมที่เข้มแข็งมีศักดิ์ศรีในที่สุด

๑.๕ เป็นการเกษตรที่มีความยุติธรรมทางสังคม—เปิดโอกาสให้มีการวางแผนการ ใช้ทรัพยากร อย่างเท่าเทียมกันเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนในการตัดสินใจและในกระบวนการ แลกเปลี่ยน เรียนรู้อย่างเท่าเทียมกันด้วย

๑.๖ เป็นการเกษตรที่คำนึงในแง่ความเป็นมนุษย์—โดยยึดหลักการว่ามนุษย์ต้องมี ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมกับสรรพสิ่งต่าง ๆ มนุษย์ไม่ได้เหนือกว่าสิ่งใดแต่เป็นส่วนหนึ่งของ ระบบ เท่านั้นมนุษย์จึงไม่ควรเบียดเบียนแต่ควรพยายามรักษาสภาพคุณธรรมชาติเอาไว้ โดยนัย เกษตรกรจึงควรเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ทั้งเกษตรกรด้วยกันเองและผู้บริโภค และเกื้อกูล ธรรมชาติที่อยู่ รอบข้างใน ไร่ นา เพื่อที่เกษตรกรจะสามารถดำรงอาชีพอยู่ได้ด้วยดีตลอดไป

แผนภาพที่ ๒-๑ เกษตรกรรมยั่งยืน

แผนภาพที่ ๒-๒ ลักษณะเกษตรกรรมยั่งยืน

ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาประเทศไทยแต่ละช่วงระยะเวลา ๕ ปี มีแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑ สำหรับ พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๐๙ ถึงฉบับที่ ๑๑ ของปี พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ โดยไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยในระยะยาว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติเพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาวตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ฉบับที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งต่อมาได้ร่างยุทธศาสตร์นี้ได้ปรับปรุงพัฒนาเป็นฉบับ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี ๒๕๗๙ ตามแผนภาพที่ ๒-๓

แผนภาพที่ ๒-๓ เป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี ๒๕๗๕

เป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี ๒๕๗๕

ยุทธศาสตร์ชาตินี้ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง
๒. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์
๔. ยุทธศาสตร์สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
๕. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
๖. ยุทธศาสตร์การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน จะขอมุ่งที่ประเด็นของยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายของงานวิจัยนี้

ประเด็นที่ ๑ กำหนดการเป็นมหาอำนาจทางการเกษตร ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญด้านการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรในเวทีโลกด้วยพื้นฐานทางพืชเกษตรเขตร้อน และมีข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูง และขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิตภาพการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร เพื่อรักษารฐานรายได้เดิม และสร้างฐานอนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูง ทั้งเกษตร

อัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น

ข้อ ๑.๒ เกษตรปลอดภัย จากแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคที่เอาใจใส่ดูแลสุขภาพมากขึ้น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และอันตรายจากการปนเปื้อนสารเคมีในสินค้าเกษตรทั่วโลก ส่งผลให้ผู้บริโภคหันมานิยมบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารและสินค้าเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี และให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การสร้างความตระหนักแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคทั่วโลกในเรื่องความสำคัญของมาตรฐานระบบการจัดการความปลอดภัยของอาหาร โดยการควบคุมป้องกันอันตรายจากฟาร์มถึงโต๊ะอาหาร (Farm to Table) จึงต้องให้ความสำคัญกับเกษตรปลอดภัย

ข้อ ๑.๒.๑ จูงใจและวางกรอบให้เกษตรกรและผู้ผลิตทำการผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับมาตรฐาน และเข้าสู่ระบบมาตรฐานการจัดการคุณภาพทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองจากสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือ พร้อมทั้งให้ความรู้เกษตรกรด้านกระบวนการผลิตตามมาตรฐานสากล เพื่อมุ่งสู่การเลิกใช้สารเคมีในภาคเกษตร

ข้อ ๑.๒.๒ เพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะต่อไป โดยส่งเสริม การถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรในการทำเกษตรปลอดภัย และเปลี่ยนผ่านไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์ในท้ายที่สุด ตลอดจนสนับสนุนความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกรที่ต้องการทำการเกษตรอินทรีย์

ข้อ ๑.๒.๓ พัฒนาระบบการตรวจรับรองคุณภาพและมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย รวมถึงระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) สำหรับการตรวจสอบที่มาของสินค้าในทุกขั้นตอน ให้เป็นไปตามมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ข้อ ๑.๒.๔ พัฒนาข้อมูลมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ข้อมูลรอยเท้าคาร์บอน (Carbon footprint) และรอยเท้า น้ำ (Water footprint) อันเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ในกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์การเกษตรที่มีความปลอดภัย คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และอยู่บนฐานการผลิตที่ยั่งยืน

ข้อ ๑.๒.๕ กำหนดมาตรการกำกับดูแลการจำหน่ายสารเคมีทางการเกษตร และสร้างองค์ความรู้แก่เกษตรกรด้านอันตรายของสารกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งทยอยยกเลิกการขึ้นทะเบียนสารเคมีทางการเกษตรที่ไม่ปลอดภัย

ข้อ ๑.๓ เกษตรชีวภาพ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศใน การสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิต และนำไปสู่การผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง

จากฐานเกษตรกรรมและฐานทรัพยากรชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของประเทศทั้งด้านอาหาร และสุขภาพ ทั้งนี้ ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง แต่ยังมีการใช้ประโยชน์ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะพืชสมุนไพร ซึ่งไทยมีศักยภาพที่จะเป็นผู้นำในการผลิตและส่งออกผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในระดับภูมิภาคและระดับโลก

ข้อ ๑.๓.๑ ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน อาทิ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร เป็นต้น

ข้อ ๑.๓.๒ ปลุกฝังให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ

ข้อ ๑.๓.๓ ส่งเสริมการปลูกสมุนไพรเป็นพืชเศรษฐกิจตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อการผลิตและแปรรูปสำหรับอุตสาหกรรมการแพทย์และสร้างเสริมสุขภาพ และพัฒนาต่อยอดอุตสาหกรรมอื่น ๆ โดยคำนึงถึงปริมาณและคุณภาพมาตรฐานตามความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ข้อ ๑.๓.๔ ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และประยุกต์ใช้นวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีสะอาด เทคโนโลยีวัสดุ และนาโนเทคโนโลยี เพื่อการเกษตรและการแปรรูปสินค้าจากความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร เช่น การพัฒนาสมุนไพรเป็นยาแผนปัจจุบัน เครื่องสำอาง การทำน้ำหอมสมุนไพร เป็นต้น โดยสร้างความร่วมมือที่ใกล้ชิดระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนที่มีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาดั้งเดิม พัฒนาต่อยอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ข้อ ๑.๓.๕ ส่งเสริมให้มีการนำวัตถุดิบเหลือทิ้งทางการเกษตรมาใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมและพลังงานที่เกี่ยวข้องกับชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ ๑.๕ เกษตรอัจฉริยะ นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเป็นฟาร์มอัจฉริยะ (Smart farm) เพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตร ในเชิงมูลค่าและปริมาณต่อพื้นที่สูงสุด และเตรียมพร้อมรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสร้างสมดุลเกษตรอาหารและเกษตรพลังงาน

ข้อ ๑.๕.๒ ปรับเปลี่ยนการทำเกษตรกรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม อาทิ ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก เลือกลูกไม้เมล็ดพันธุ์ดีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และภูมิอากาศ รวมทั้งส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร ให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร การจัดการภาคเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระบบ การผลิตทางการเกษตรให้ปลอดภัยเหลือใช้ ตลอดจนพัฒนาระบบประกันภัย

ทางการเกษตรที่ยั่งยืน เพื่อสนับสนุนและจูงใจให้เกษตรกรใช้เครื่องมือดังกล่าวบริหารจัดการความเสี่ยงในการทำเกษตรกรรม

ข้อ ๑.๕.๓ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการเกษตรใหม่ ๆ และการใช้วิทยาการด้านเทคโนโลยีชีวภาพ พันธุวิศวกรรม ตลอดจนพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในเรื่องการปรับปรุงสภาพดิน การตรวจจับสารเคมีตกค้าง การตรวจวินิจฉัยและรักษาโรคสัตว์ และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิต เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และคุณค่าทางโภชนาการ ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร รวมทั้งยึดอายุการเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษาเพื่อยืดระยะเวลาการจำหน่ายผลผลิตและการส่งออก

ข้อ ๑.๕.๔ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยเครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตร สำหรับระบบฟาร์มอัจฉริยะในประเทศ โดยยกระดับเทคโนโลยีการผลิตและเครื่องจักรกล การเกษตรให้สูงขึ้นด้วย การวิจัยและพัฒนา พร้อมทั้งสร้างและกำหนดคุณภาพมาตรฐานของสินค้าเครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตร

ข้อ ๑.๕.๕ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ การประยุกต์ใช้ข้อมูลจากดาวเทียม และเชื่อมโยงฐานข้อมูลจากการประยุกต์ใช้ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนา การบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างยั่งยืนให้กับภาคเกษตร ทั้งการสร้างฐานข้อมูลการเพาะปลูกระดับประเทศ การจัดการด้านชลประทาน ทะเล และชายฝั่ง รวมทั้งการติดตามการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ

แผนปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจ

จากบริบทตามข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญข้างต้น คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจจึงได้กำหนดกรอบการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ คือ การปฏิรูปประเทศอย่างยั่งยืนและครอบคลุมทุกมิติ โดยมีมุ่งให้เกิดการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เกิดการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจสู่เศรษฐกิจระดับฐานราก และเร่งความเร็วในขบวนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างจริงจัง ผ่านการปฏิรูป ๓ ด้านหลัก ได้แก่ ด้านที่ ๑ การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้านที่ ๒ ความเท่าเทียมและการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม และด้านที่ ๓ การปฏิรูปด้านสถาบันเศรษฐกิจ

ด้านที่ ๑ การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศนั้น ถือเป็นหัวใจของการยกระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีจุดเน้นหลักที่การพัฒนาศักยภาพของภาคการ

ผลิตและบริการของประเทศ ซึ่งต้องเกิดจากความเข้มแข็งของปัจจัยสนับสนุนด้านทรัพยากรมนุษย์ ศักยภาพด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่เอื้อต่อการค้า การลงทุนและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและมูลค่าเพิ่มสูงสุด โดยในร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลัก อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ด้วย นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขัน ได้อย่างยั่งยืน การปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจจึงได้กำหนดประเด็นการปฏิรูปที่สำคัญที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ได้แก่ (๑) การพัฒนาอุตสาหกรรมหลักของประเทศ เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ อุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมเกษตร (๒) การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมและบริการในอนาคต ได้แก่ อุตสาหกรรมเศรษฐกิจชีวภาพ อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะ อุตสาหกรรมเศรษฐกิจดิจิทัล ธุรกิจการศึกษาและบริการสุขภาพ รวมทั้งพัฒนาปัจจัยสนับสนุนและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ด้านที่ ๒ ความเท่าเทียมและการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการพัฒนาให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยผลักดันให้มีการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจไปยังทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ชุมชนต่าง ๆ ต้องได้รับการสนับสนุนให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งประเด็นนี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ คือ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยประเด็นสำคัญจะอยู่บนหลักการพื้นฐานและมีจุดเน้นที่สำคัญ ได้แก่ (๑) การสร้างโอกาสให้แก่เกษตรกรรายย่อยและแรงงานเพื่อให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศผ่านการสนับสนุนทางการศึกษา การฝึกอบรม และเสริมสร้างทักษะแรงงาน (๒) การปฏิรูประบบโครงสร้างการคุ้มครองทางสังคมที่ครอบคลุมประชากรในวงกว้างมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาระบบประกันสังคมที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และ (๓) การเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชนท้องถิ่นเพื่อวางรากฐานการพัฒนาและสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีการกระจายทั้งประเทศอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

ด้วยเป้าหมายและยุทธศาสตร์ทั้ง ๖ นี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ โดยได้คำนึงถึงเป้าหมายที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔

จากการทบทวนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ในบทนี้ จะกล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ เป้าหมายและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปการเกษตรดังนี้

ส่วนที่ ๔ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายและตัวชี้วัดดังนี้

ตารางที่ ๒-๑ ยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ ๓

ยุทธศาสตร์	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
๒.๑ เศรษฐกิจขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน	พัฒนาภาคการส่งออกให้ขยายตัวและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย	อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔.๐
๒.๒ การสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจรายสาขา	เศรษฐกิจรายสาขาเติบโตอย่างเข้มแข็งและเป็นรากฐานในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ	อัตราการขยายตัวของภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ (นอกเหนือจากบริการภาครัฐ) ขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓, ๔.๕ และ ๖ ต่อปี ตามลำดับ
	เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นและพื้นที่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง	รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็น ๕๘,๔๖๐ บาทต่อครัวเรือน ในปี ๒๕๖๔ ๒.๒ พื้นที่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นเป็น ๕,๐๐๐,๐๐๐ ไร่ ในปี ๒๕๖๔

ในส่วนของแนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญสูงและสามารถผลักดันสู่การปฏิบัติ ภายใต้ยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศที่กล่าวข้างต้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อ ๑.๒ การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ มุ่งเน้นการสร้างเชื่อมโยงของห่วงโซ่มูลค่าระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการค้าการลงทุน เพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ สร้างรายได้และกระจายรายได้สู่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง อันจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของทั้งเศรษฐกิจในภาพรวม และเศรษฐกิจฐานรากตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ข้อ ๑.๒.๑ การพัฒนาภาคการเกษตร โดย

ข้อ ๑ เสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยพัฒนาและบำรุงรักษาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร รวมทั้งจัดระบบการปลูกพืชให้สอดคล้องปริมาณน้ำที่หาได้โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งเก็บน้ำ แหล่งน้ำในไร่นา อ่างน้ำขนาดเล็กและ ขนาดกลางให้กระจายตัวตามศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำ และมีการผันน้ำ จากแหล่งน้ำที่มีปริมาณน้ำเกินความต้องการเข้ามาเติมในเขื่อนหรือในแหล่งน้ำที่มีปริมาณน้ำน้อยให้เพียงพอกับ การทำการเกษตร การจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำ ในภาคเกษตรระดับลุ่มน้ำ และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

ข้อ ๔ เสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตในห่วงโซ่อุตสาหกรรมเกษตร โดยเสริมสร้างศักยภาพของสถาบันเกษตรกรและการรวมกลุ่ม ให้เป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการตลอด ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมเกษตร โดยอาศัยแนวคิดและกระบวนการสหกรณ์เป็นพื้นฐานในการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้ครอบคลุมเกษตรกรและประชาชนในทุกพื้นที่และขยายผลเชื่อมโยงเครือข่ายระบบการผลิต การตลาดและการเงิน กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และคลัสเตอร์ที่เชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรม ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ ร่วมกับการขับเคลื่อนและสนับสนุนการดำเนินธุรกิจการเกษตรแบบประชารัฐ การลงทุนแบบความร่วมมือภาครัฐและภาคเอกชน และการทำเกษตรพันธสัญญาที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีความเป็นธรรม

ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการเกษตร แผนพัฒนากิจการเกษตร

ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๑๕๖๐ - ๑๕๖๔) ได้กำหนดดังนี้

วิสัยทัศน์

ภาคเกษตรก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลาดนาการผลิต ชีวิตเกษตรกรมีคุณภาพ ทรัพยากรการเกษตรมีความสมดุลและยั่งยืน

พันธกิจ

๑. พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้มีความมั่นคง
๒. พัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ
๓. ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพตลอดโซ่อุปทานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์
๔. ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

เป้าหมาย

๑. ความผาสุกของเกษตรกรเพิ่มขึ้นอยู่ที่ระดับ ๘๕ ในปี ๒๕๖๔
 ๒. เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็น ๕๕,๔๖๐ บาทต่อครัวเรือน ในปี ๒๕๖๔
 ๑. เศรษฐกิจภาคเกษตรเติบโตเฉลี่ยร้อยละ ๑ ต่อปี
 ๔. จำนวนงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการเกษตรถูกนำไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ ๕ ต่อปี
 ๕. ทรัพยากรการเกษตรได้รับการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืนเพิ่มขึ้น
- ### ตัวชี้วัด
๑. ดัชนีความผาสุกของเกษตรกร
 ๒. รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร
 ๓. GDP ภาคเกษตร
 ๔. จำนวนงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์
 ๕. ทรัพยากรการเกษตรที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย ๕ ยุทธศาสตร์ ๒๑ แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ ๒-๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนากษัตริ์

ยุทธศาสตร์	เป้าหมาย	แนวทางการพัฒนา
๑ สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร	๑ เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็น ๕๕,๔๖๐ บาทต่อครัวเรือน ในปี ๒๕๖๔ ๒ พื้นที่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นเป็น ๕,๐๐๐,๐๐๐ ไร่ ในปี ๒๕๖๔	๑ ส่งเสริม ขยายผลและพัฒนาการผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร และเกษตรธรรมชาติ เป็นต้น โดยสนับสนุนบทบาทเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในการขับเคลื่อนการปรับกลไกและโครงสร้างพื้นฐานด้านการทำเกษตรที่จำเป็น ในการทำเกษตรกรรมยั่งยืน เช่น การพัฒนาระบบข้อมูลเกษตรกรรมยั่งยืน การสร้างองค์ความรู้ การสนับสนุนเงินทุนในลักษณะสินเชื่อสีเขียวที่จูงใจการผลิตการส่งเสริมการตลาด เป็นต้น ๒ สร้างความเข้มแข็งและเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ด้วยการเชื่อมโยงและบูรณาการจากทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ โดยการดำเนินการต่าง ๆ ที่จะเป็นปัจจัยสนับสนุนการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร อาทิ ปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับเกษตรพันธะสัญญาให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรม ออกกฎหมาย ควบคุมการทำสัญญา ระหว่างเกษตรกรกับเอกชน และดำเนินมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรในกรณีเกิดข้อพิพาทกับบริษัทเอกชน
๒ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน	มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒.๕	ส่งเสริมการบริหารจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรด้วยการส่งเสริมเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรทำการเกษตรแบบกลุ่มการผลิต (Cluster) เครือข่ายวิสาหกิจและเกษตรพันธะสัญญา(Contract Farming) กับผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรเพื่อเข้าสู่ อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปทั้งภายในและต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเพื่อส่งออกสินค้าเกษตรแปรรูปไปยังประเทศที่สาม

ร่างยุทธศาสตร์ห้าปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕

ร่างยุทธศาสตร์ห้าปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ฉบับมีนาคม ๒๕๖๐ โดยคณะกรรมการนโยบายและพัฒนาห้าปีแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยภาครัฐ เกษตรกร และโรงงานแปรรูปได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์ด้านการผลิตเพื่อยกระดับเกษตรกร ดังนี้

๑. วิสัยทัศน์ ผลิตห้าปีคุณภาพ สร้างความยั่งยืนอุตสาหกรรมห้าปีไทย

๒. พันธกิจ

๒.๑ ผลิตห้าปีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของโรงงานแปรรูปห้าปี และผู้บริโภคในประเทศและต่างประเทศ

๒.๒ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๒.๓ ส่งเสริมองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็ง และเกษตรกรให้เป็นผู้ผลิตห้าปีอย่างมืออาชีพ

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตห้าปีคุณภาพ และลดต้นทุนการผลิต

๓.๒ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการส่งออก และรักษาความเป็นผู้นำการส่งออกผลิตภัณฑ์ห้าปีอันดับ ๑ ของโลก

๓.๓ รักษาเสถียรภาพราคา และคุณภาพมาตรฐานสินค้าห้าปี

๓.๔ สร้างความยั่งยืนในอาชีพของเกษตรกร และโรงงานแปรรูปห้าปี

๔. ยุทธศาสตร์ด้านการผลิต มีแนวทางดำเนินงานดังนี้

๔.๑ ส่งเสริมการผลิตห้าปี โรงงาน และห้าปีบริโภคนอกพื้นที่ที่เหมาะสมตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารเชิงรุก (Agricultural Map for Adaptive Management : Agri - Map) รวมทั้งปรับปรุงการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกห้าปี

๔.๒ ส่งเสริมให้มีการผลิตห้าปีตามหลักเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practices - GAP) แก่เกษตรกร ในลักษณะระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ รวมทั้งการเกษตรกรรมให้แก่เกษตรกรเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มคุณภาพผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๔.๓ จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำในไร่นาเพื่อการผลิตห้าปีคุณภาพ สามารถกระจายผลผลิตให้ออกสู่ตลาดในปริมาณและช่วงเวลาที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาด

๔.๔ สร้างกลไกด้านกฎระเบียบ ข้อกำหนดตามกฎหมาย ให้เกษตรกรและ
โรงงานแปรรูปสัตว์ประรดต้องร่วมกันวางแผนการผลิต และการรับซื้อให้สอดคล้องกับความต้องการ
ในลักษณะของการทำสัญญาข้อตกลง (Contract Farming)

๔.๕ การป้องกันแก้ไขปัญหาสารไนเตรตตกค้างจากการใช้ปัจจัยการผลิตของ
เกษตรกร เช่น ปุ๋ยและสารเคมีต่าง ๆ รวมทั้งที่ตกค้างตามธรรมชาติ

๔.๖ ส่งเสริมการถ่ายทอด การเรียนรู้ด้านสัตว์ประรดแก่เกษตรกรให้เป็นผู้ผลิต
สัตว์ประรดมืออาชีพ เช่น หลักสูตรการศึกษาแบบการศึกษานอกโรงเรียน โดยผ่านศูนย์เรียนรู้การเพิ่ม
ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และเครือข่าย

๔.๗ สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรเกษตรกรที่ปลูกสัตว์ประรด โดยถ่ายทอดองค์
ความรู้ เชื่อมโยงเครือข่ายผู้ปลูกสัตว์ประรด และส่งเสริมให้กลุ่มผู้ปลูกสัตว์ประรดนำเงินทุนหมุนเวียน
ของกลุ่มไปดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ประรด

๔.๘ วิจัยเทคโนโลยีการผลิต และพัฒนาพันธุ์สัตว์ประรดที่ทนทานต่อโรคและ
แมลง และให้ผลผลิตที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของ โรงงานแปรรูปสัตว์ประรดและตลาด
บริโภคสด รวมกระจายพันธุ์สัตว์ประรดไปสู่เกษตรกร และวิจัยเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว

๔.๙ ประสานและอำนวยความสะดวกในการจัดหาแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องเข้าสู่
ภาคการเกษตร

๔.๑๐ ส่งเสริมและรณรงค์ป้องกันการแก้ไขปัญหาโรคเหี่ยวสัตว์ประรด

๔.๑๑ ส่งเสริมการผลิตสัตว์ประรดคุณภาพและมาตรฐาน เป็นวัตถุดิบป้อนโรงงาน
แปรรูปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมการปลูกสัตว์ประรดแบบเกษตรอินทรีย์ในการขยายตลาดส่งออก

๔.๑๒ วิจัยและพัฒนาพันธุ์สัตว์ประรดบริโภคสด เพื่อขยายและส่งเสริมการผลิตใน
พื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกสัตว์ประรด แต่อยู่ห่างไกลจากโรงงานแปรรูปสัตว์ประรด รวมทั้งคำนึงถึง
การป้องกันการผสมข้ามสายพันธุ์ระหว่างสัตว์ประรดโรงงาน และสัตว์ประรดบริโภคสด

โดยมีเป้าหมายของยุทธศาสตร์สัตว์ประรด กำหนดเป็นเป้าหมายรายปี ปรากฏในตาราง

ตารางที่ ๒-๓ เป้าหมายยุทธศาสตร์สิบประดรายปี

รายการ	หน่วยนับ	ฐาน ปี 2558	เป้าหมายรายปี									
			ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568	ปี 2569
การผลิต												
- พื้นที่ปลูกที่เหมาะสม	ล้านไร่	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
- เนื้อที่เก็บเกี่ยว	ล้านไร่	0.43	0.44	0.44	0.44	0.44	0.44	0.44	0.45	0.45	0.45	0.45
- ผลผลิตรวม	ล้านตัน	1.73	1.86	1.94	2.03	2.11	2.20	2.34	2.43	2.52	2.61	2.70
- ผลผลิตต่อไร่	ตัน	4.04	4.23	4.42	4.61	4.80	5.00	5.20	5.40	5.60	5.80	6.00
การใช้												
- การบริโภคในประเทศ	ล้านตัน	0.23	0.24	0.25	0.26	0.28	0.30	0.32	0.34	0.36	0.38	0.40
- แปรรูป	ล้านตัน	1.499	1.618	1.688	1.767	1.826	1.895	2.014	2.083	2.152	2.221	2.290
- การส่งออกสับประดสด	ล้านตัน	0.001	0.002	0.002	0.003	0.004	0.005	0.006	0.007	0.008	0.009	0.010
การส่งออก	ล้านบาท	27,450	28,000	28,500	29,000	29,500	30,000	31,000	32,000	33,000	34,000	35,000
- สับประดกระป๋อง	ล้านบาท	18,675	18,950	19,200	19,500	19,750	20,000	20,500	21,200	21,800	22,400	23,000
- น้ำสับประด	ล้านบาท	5,373	5,500	5,630	5,750	5,880	6,000	6,200	6,400	6,600	6,800	7,000
- สับประดสด	ล้านบาท	15	30	30	45	60	75	90	105	120	135	150
- อื่นๆ (สับประดสด สับประดอบแห้ง และผลิตภัณฑ์อื่นๆ)	ล้านบาท	3,387	3,520	3,640	3,705	3,810	3,925	4,210	4,295	4,480	4,665	4,850

ที่มา: คณะกรรมการนโยบายและพัฒนาสับประดแห่งชาติ

หลักการและแนวคิดในการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนขององค์การระหว่างประเทศ

๑. การประเมินการพัฒนาอย่างยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร ขององค์การอาหารและการเกษตร สหประชาชาติ (Sustainability Assessment of Food and Agriculture Systems, Food and Agriculture Organization of United Nation)

SAFA (Sustainability Assessment of Food and Agriculture Systems) Guideline ขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nation – FAO) ฉบับ ๓.๐ ปี พ.ศ. ๒๐๑๔ เป็นกรอบแบบองค์รวมระดับสากล (holistic global framework) เพื่อการประเมินความยั่งยืนของโซ่อาหารและเกษตร กำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศสำหรับประเมินความแตกต่างและความร่วม (trade-offs and synergies) ระหว่างทุกมิติของความยั่งยืน ได้ถูกจัดทำขึ้นเพื่อให้องค์กร ไม่ว่าจะเป็นบริษัท หรือผู้ผลิตรายย่อย ที่มีส่วนร่วมในการผลิต การแปรรูป การกระจาย การตลาดของสินค้า มีความเข้าใจในส่วนประกอบของความยั่งยืน และการจัดการจุดแข็ง จุดอ่อน และขบวนการ ด้วยการจัดการที่โปร่งใสและเป็นกรอบแบบเป็นส่วนรวมสำหรับการประเมินความยั่งยืน SAFA พยายามที่จะประสานแนวทางความยั่งยืนในห่วงโซ่อาหาร รวมถึงการปฏิบัติที่ดี

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ SAFA นี้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อมีการประชุม The United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) ที่เมือง Rio De Janeiro ในเดือนมิถุนายน ในการประชุมครั้งนั้น ผู้นำจากประเทศต่าง ๆ ได้เห็นชอบกับเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในการปกป้องสิ่งแวดล้อมโลกและระบบการพัฒนาประกอบด้วย ๒๗ หลักการ (Principles) และผลจากการประชุม The Earth Summit ในเวลาเดียวกัน ได้มีการเห็นชอบกับ Agenda ๒๑ ซึ่งเป็นกรอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกด้าน โดยมีวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ และเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งสำหรับประชากรโลก

ตารางที่ ๒-๔ หลักการที่ ๕ ข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่ประชุม UNCED

หลักการที่ ๕

ทุกรัฐและทุกคนจะร่วมมือกันขจัดความยากจนเป็นข้อกำหนดที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในมาตรฐานความเป็นอยู่และเพื่อให้ประชากรส่วนใหญ่ได้รับสิ่งจำเป็น

PRINCIPLE 5

All States and all people shall co-operate in the essential task of eradicating poverty as an indispensable requirement for sustainable development, in order to decrease the disparities in standards of living and better meet the needs of the majority of the people of the world.

ตารางที่ ๒-๕ หลักการที่ ๘ ข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่ประชุม UNCED

หลักการที่ ๘

เพื่อบรรลุการพัฒนาอย่างยั่งยืนและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รัฐบาลลดและขจัดความไม่ยั่งยืนในด้านการผลิต การบริโภค และส่งเสริมนโยบายด้านประชากรที่เหมาะสม

PRINCIPLE 8

To achieve sustainable development and a higher quality of life for all people, States should reduce and eliminate unsustainable patterns of production and consumption and promote appropriate demographic policies.

ตามวัตถุประสงค์ของของ SAFA องค์กรเป้าหมายของการประเมินคือ บริษัทเล็ก กลาง และใหญ่ องค์กรต่าง ๆ และผู้มีส่วนร่วมในการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการประมง อย่างไรก็ตาม ในกรอบการประเมินนี้ SAFA ยังเป็นแบบอย่างที่จะเชื่อมโยงสู่กลยุทธ์ นโยบายและแผนงานของภาครัฐ

วิสัยทัศน์ของ SAFA เล็งเห็นว่าระบบอาหารและเกษตรทั่วโลกถูกจัดใน ๔ มิติของความยั่งยืน คือ **ธรรมาภิบาล (Good Governance)** **สิ่งแวดล้อมที่ดี (Environmental Integrity)** **ความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจ (Economic Resilience)** และ**ความเป็นอยู่ทางสังคม (Social Well-Being)** ในทุกมิติของความยั่งยืนนี้ SAFA กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญโดยพิจารณาจาก

เอกสารอ้างอิงและการประชุมระหว่างประเทศ มีทั้งสิ้น ๒๑ บท และ ๕๘ บทย่อย จากการหารือกับผู้เชี่ยวชาญ สรุปในตารางที่ ๒-๑๒

ตารางที่ ๒-๖ มิติและองค์ประกอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร SAFA

ธรรมาภิบาล

จริยธรรมทางธุรกิจ	พันธกิจ		การตรวจสอบวิเคราะห์สถานะ	
การรับผิดชอบ	การตรวจประเมิน	ความรับผิดชอบ	ความโปร่งใส	
การมีส่วนร่วม	การสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสีย	ขบวนการร้องเรียน	การแก้ไขข้อพิพาท	
กฎหมาย	ความถูกต้อง กฎหมาย	การเยียวยา ฟื้นฟู ป้องกัน	ความรับผิดชอบ ทางแพ่ง	การจัดสรรทรัพยากร
การบริหาร	แผนการบริหารอย่างยั่งยืน		การบันทึกต้นทุนครบวงจร	

สิ่งแวดล้อมที่ดี

ชั้นบรรยากาศ	ก๊าซเรือนกระจก		คุณภาพอากาศ	
น้ำ	การใช้น้ำ		คุณภาพน้ำ	
พื้นดิน	คุณภาพดิน		การเสื่อมสภาพดิน	
ความหลากหลายทางชีวภาพ	ความหลากหลายระบบนิเวศน์	ความหลากหลายสายพันธุ์	ความหลากหลายพันธุกรรม	

ความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจ

การลงทุน	การลงทุนภายใน	การลงทุนในชุมชน	การลงทุนระยะยาว	ผลกำไร	
ความเสี่ยง	การผลิตที่มั่นคง	อุปทานที่มั่นคง	ตลาดที่มั่นคง	สภาพคล่อง	บริหารความเสี่ยง
คุณภาพสินค้าและข้อมูล	ความปลอดภัยอาหาร	คุณภาพอาหาร	ข้อมูลสินค้า		
เศรษฐกิจท้องถิ่น	การสร้างมูลค่า		การจัดการในท้องถิ่น		

ความเป็นอยู่ทางสังคม

การดำรงชีวิตที่ดี	คุณภาพชีวิต	ความสามารถในการพัฒนา	การเข้าสู่การผลิตที่เป็นธรรม		
การค้าที่เป็นธรรม	ผู้ซื้อที่มีความรับผิดชอบ		สิทธิของผู้ขาย		
สิทธิของแรงงาน	การจ้างงาน	แรงงานบังคับ	แรงงานเด็ก	การรวมตัวและต่อรอง	
ความปลอดภัยและสุขภาพ	ความปลอดภัยในที่ทำงานและสวัสดิการ		การสาธารณสุข		
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม	ความรู้ท้องถิ่น		ความหลากหลายทางอาหาร		

ในมิติของความเป็นอยู่ทางสังคม (Social Well-Being) มีบทย่อย ๖ บท ประกอบด้วย การดำรงชีวิตที่ดี (Decent Livelihood) การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices) สิทธิของแรงงาน (Labor Right) ความเท่าเทียม (Equity) ความปลอดภัยและสุขภาพ (Human Safety and Health) และ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity)

โดยค่านิยมของบทย่อยที่เกี่ยวกับการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices) รวม ด้านกฎหมายและสิทธิมนุษยชน ที่จะให้เกษตรกร ผู้เลี้ยงสัตว์ ชาวประมง นักหัตถกรรม และผู้ผลิต ขึ้นต้นสามารถเข้าถึงตลาด โดยมีราคาที่ได้เจรจา คงที่ อยู่บนพื้นฐานของต้นทุน มีการทำสัญญาในระยะยาว และสัญญานั้นไม่ว่าเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาไม่ขบวนการแก้ไขข้อพิพาทโดยไม่มีการตอบโต้ ในบทย่อยนี้ยังรวมถึงความรับผิดชอบของผู้ซื้อ และสิทธิเสรีภาพของผู้ขายที่จะรวมตัวเป็นองค์กรในการต่อรอง

การค้าที่เป็นธรรมนี้ยังครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ผลิตขึ้นต้นมีสิทธิเสรีภาพ ในการรวมกลุ่มเพื่อการต่อรอง มีทางเลือกที่เป็นธรรม และมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มีราคาที่เป็นธรรม มีการเจรจาอย่างเป็นธรรม และมีแก้ไขข้อพิพาทอย่างเป็นธรรม ความรับผิดชอบของผู้ซื้อคือต้องยอมรับสิทธิเสรีภาพและเจรจาเงื่อนไขอย่างเป็นธรรม

SAFA รับหลักการด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ซึ่งประกอบด้วย การปกป้อง การเคารพ และการเยียวยา (Protect, Respect and Remedy) เป็นจุดยืนด้านสิทธิมนุษยชนของแรงงาน การเคารพที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจคือความรับผิดชอบที่จะเคารพสิทธิมนุษยชนเมื่อธุรกิจและกิจการที่เกี่ยวข้องกันนั้น จะมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

ตารางที่ ๒-๗ หลักการการค้าที่เป็นธรรม

S2 การค้าที่เป็นธรรม

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ซื้อและผู้ขายมีราคาที่เหมาะสมต้นทุนของขบวนการที่จะฟื้นฟูระบบนิเวศ รวมถึงการสนับสนุนสิทธิในการดำรงชีวิตสำหรับผู้ผลิตขึ้นต้น ครอบครัว และพนักงาน

Sub-theme S2.1 ผู้ซื้อที่รับผิดชอบ

วัตถุประสงค์ เพื่อภาคธุรกิจให้ความมั่นใจว่ามีการกำหนดราคาที่เป็นธรรมผ่านขบวนการเจรจาต่อรองกับผู้ขาย โดยให้ผู้ขายสามารถมีรายได้และจ่ายค่าแรงให้แก่พนักงาน และเพียงพอกับต้นทุนการผลิต รวมถึงสามารถรักษาความยั่งยืนในการปฏิบัติงาน การเจรจาและการทำสัญญา (ด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร) ต้องโปร่งใสอยู่บนพื้นฐานความทัดเทียม สามารถยกเลิกได้ด้วยเหตุผลที่อันควร และมีการตกลงเงื่อนไขร่วมกันทั้งสองฝ่าย

คำอธิบาย เพื่อความสัมพันธ์ทางการค้าที่ยั่งยืน ผู้ซื้อต้องจ่ายผู้ผลิตขึ้นต้นในราคาที่สะท้อนต้นทุนของขบวนการที่จะฟื้นฟูระบบนิเวศ สนับสนุนค่าแรงและสิทธิของการดำรงชีวิตที่ดีของผู้ผลิต ครอบครัว และคนงาน รวมถึงเพียงพอต่อต้นทุนการผลิต

ตารางที่ ๒-๗ หลักการการค้าที่เป็นธรรม (ต่อ)

S2 การค้าที่เป็นธรรม (ต่อ)

ตัวอย่างของการปฏิบัติที่ดีที่บรรลุวัตถุประสงค์

- ร้อยละ ๑๐๐ ของการค้ากับผู้ขายมีสัญญาซื้อขายที่รวมถึงการแก้ไขข้อพิพาท และสัญญานั้น จะไม่มีการยกเลิก เว้นแต่มีเหตุผลอันควร

เงื่อนไขที่รับไม่ได้

- ผู้ซื้อกำหนดราคาโดยไม่มีการหารือกับผู้ขาย
- ผู้ซื้อแก้ไขสัญญาโดยไม่มีการยอมรับของผู้ขาย
- ผู้ซื้อตอบโต้ผู้ขายที่ร้องเรียนเกี่ยวกับเงื่อนไขของการค้า
- ผู้ซื้อยกเลิกสัญญากับผู้ขายโดยไม่มีเหตุผลอันควร

ตัวอย่างหรือตัวบ่งชี้

- S 2.1.1 ราคาที่เป็นธรรมและความโปร่งใสของสัญญาตามนโยบายและการปฏิบัติของผู้ซื้อ ผู้ซื้อยอมรับและสนับสนุนสิทธิของผู้ขาย (โดยเฉพาะผู้ผลิตขั้น) ในด้านราคาที่เป็นธรรม และสัญญาซื้อขายที่เป็นธรรมหรือไม่

ตารางที่ ๒-๘ หลักการสิทธิของผู้ขาย

Sub-theme S2.2 สิทธิของผู้ขาย

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ภาคธุรกิจที่ดำเนินการเจรจาการค้าที่เป็นธรรม ยอมรับและสนับสนุนสิทธิ เสรีภาพของผู้ขายในการรวมตัวและเจรจาเป็นกลุ่มสำหรับการทำสัญญา

คำอธิบาย สิทธิเสรีภาพในการรวมตัวและร่วมเจรจาต่อรองของผู้ขาย โดยเฉพาะผู้ผลิตขั้นต้นเป็น สิทธิเสรีภาพพื้นฐานที่เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับการค้าที่เป็นธรรมกับผู้ซื้อ

ตัวอย่างของการปฏิบัติที่ดีที่บรรลุวัตถุประสงค์

- ร้อยละ ๑๐๐ ว่าผู้ซื้อมีความสัมพันธ์ด้านความเชื่อมั่นกับผู้ขาย ซึ่งเป็นพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพในการรวมตัวและร่วมเจรจาต่อรอง

เงื่อนไขที่รับไม่ได้

- ผู้ซื้อตอบโต้ผู้ขายที่ใช้สิทธิเสรีภาพ รวมยกเลิกสัญญาหรือใช้วาจาข่มขู่
- ผู้ซื้อไม่อนุญาตให้ผู้ขายเปิดเผยสัญญากับสมาชิกในครอบครัว หรือมีตัวแทนในขณะที่มีการ เจรจา และ/หรือการมีที่ปรึกษากฎหมาย
- ผู้ซื้อใช้ผู้ขายเป็นตัวแทนต่อรองกับผู้ขายรายอื่น
- ผู้ซื้อตอบโต้ผู้ขายที่ร้องเรียนเกี่ยวกับเงื่อนไขการค้า

ตัวอย่างหรือตัวบ่งชี้

S 2.2.1 สิทธิของผู้ขาย

ผู้ซื้อยอมรับและเคารพสิทธิเสรีภาพในการรวมตัวและการเจรจาของผู้ขาย โดยเฉพาะผู้ผลิตขั้นต้น

๒. นโยบายการพัฒนายั่งยืนของสหภาพยุโรป (European Union and the UN 2030 Agenda for Sustainable Development)

ในวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่ประชุมใหญ่องค์การสหประชาชาติ ได้มีการยอมรับ 2030 Agenda for Sustainable Development ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายที่ยั่งยืน 17 เป้าหมายที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs) และ เป้าหมายที่เกี่ยวข้องอีก 169 เป้าหมาย

การยอมรับ 2030 Agenda และSDGs แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของนโยบายระหว่างประเทศเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการพัฒนา สหภาพยุโรปได้แสดงความมุ่งมั่นที่จะนำ SDGs นำมาใช้ในนโยบายภายในและภายนอก

แผนภาพที่ ๒-๔ UN Sustainable Development Goals

จากเป้าหมายทั้ง ๑๗ ของสหประชาชาติตามผังภาพข้างต้น สหภาพยุโรปได้ดำเนินการบรรจุเป็นนโยบายการพัฒนาดังนี้

เป้าหมาย ๑ ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบในทุกพื้นที่

เป้าหมาย ๒ ขจัดความอดอยาก บรรลุความมั่นคงทางอาหาร เพิ่มคุณค่าทางโภชนาการ และสนับสนุนการเกษตรอย่างยั่งยืน

เป้าหมาย ๓ ประกันชีวิตที่มีสุขภาพดี และสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกวัย

เป้าหมาย ๔ ประกันการศึกษาที่มีคุณภาพครบถ้วนและเท่าเทียม และส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับทุกคน

เป้าหมาย ๕ บรรลุความเสมอภาคทางเพศ และให้อำนาจกับสตรีและเด็ก

เป้าหมาย ๖ ประกันการบริหารจัดการน้ำและสุขาภิบาลให้เพียงพอและยั่งยืน

เป้าหมาย ๗ ประกันการเข้าถึงพลังงานที่ราคาไม่แพง เชื่อถือได้ ยั่งยืนและทันสมัย
สำหรับทุกคน

เป้าหมาย ๘ ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจยั่งยืน การจ้างงาน และงานที่ดีสำหรับ
ทุกคน

เป้าหมาย ๙ สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ยืดหยุ่นส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ครบวงจรและ
ยั่งยืนและส่งเสริมนวัตกรรม

เป้าหมาย ๑๐ ลดความเหลื่อมล้ำภายในและระหว่างประเทศ

เป้าหมาย ๑๑ ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานมีความปลอดภัย ยืดหยุ่นและยั่งยืน

เป้าหมาย ๑๒ ประกันการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน

เป้าหมาย ๑๓ มีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศที่เปลี่ยนแปลง
และผลกระทบ

เป้าหมาย ๑๔ อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรในมหาสมุทรและทะเลเพื่อการพัฒนาอย่าง
ยั่งยืน

เป้าหมาย ๑๕ ปกป้องฟื้นฟู สันับสนุนการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศอย่างยั่งยืน
การบริหารป่าไม้อย่างยั่งยืน การแก้ไขการแปลงสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมของที่ดิน และ
หยุดการสูญเสียของความหลากหลายทางชีวภาพ

เป้าหมาย ๑๖ บรรลุสันติภาพและความเป็นอยู่รวมถึงกฎระเบียบของกฎหมายสถาบัน
ที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย ๑๗ เสริมสร้างแนวทางการดำเนินงานและฟื้นฟูความเป็นหุ้นส่วนระดับ
โลกเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๒ แนวทางการดำเนินงานของสหภาพยุโรปมุ่งเน้นที่ความสำคัญทาง
ยุทธศาสตร์ ๔ ข้อคือ

๑. สนับสนุนการเติบโตทางการเกษตรในประเทศที่กำลังพัฒนา โดยมุ่งเน้นที่
เกษตรกรรายย่อย

๒. ส่งเสริมวิธีการทางการเกษตรที่ยั่งยืน

๓. ต่อสู้กับปัญหาการขาดสารอาหาร/แคะแกรน

๔. เสริมสร้างความยืดหยุ่นต่อวิกฤตสภาพภูมิอากาศ ทางเศรษฐกิจและทางการเมือง
ของกลุ่มประชากรที่เปราะบางที่สุด

สหภาพยุโรปมุ่งเน้นการพัฒนาเกษตรกรรายย่อย ด้วยมีหลักฐานว่าการลงทุน การเกษตรรายย่อยจะให้ผลตอบแทนในการลดความยากจนและการเติบโตที่มากที่สุด สหภาพยุโรปให้การสนับสนุน โครงการที่เน้นความทัดเทียม การพัฒนาทางสังคม การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การพัฒนาโซ่มูลค่า (value chain) การรวมตลาด และการวิจัยพัฒนาและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ

สหภาพยุโรปให้ความสำคัญต่อการเข้าถึงสินทรัพย์ที่ใช้ในการผลิต รวมถึงที่ดิน และในโซ่มูลค่า ค้นหาหุ้นส่วนที่มีผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างเกษตรกรและธุรกิจการเกษตร และการพัฒนาให้เข้าถึงตลาดการเกษตร

มาตรฐานการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนโดยองค์ระหว่างประเทศ (ภาคสมัครใจ)

๑. FAIRTRADE INTERNATIONAL

แผนภาพที่ ๒-๕ ตราสัญลักษณ์ Fairtrade International

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ Fairtrade International ร่วมกับ World Fair Trade Organization ได้นำกฎบัตร Charter of Fair Trade Principles มาใช้ ซึ่งเป็นมาตรฐานอ้างอิงเดียวของการค้าที่เป็นธรรม (FAIRTRADE) กฎบัตรนี้รวมวิสัยทัศน์ คำนิยามของการค้าที่เป็นธรรม (FAIRTRADE) หลักการ และวิธีการ Fairtrade International รับรองคำนิยามของการค้าที่เป็นธรรม (FAIRTRADE) คำนิยามของ Fair Trade - การค้าที่เป็นธรรมคือความร่วมมือทางการค้า บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยน ความโปร่งใส การเคารพ ที่จะก่อให้เกิดความทัดเทียมกันในการค้าระหว่างประเทศ ช่วยส่งเสริมพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเสนอเงื่อนไขการค้าที่ดีกว่า และรักษาสิทธิของผู้ผลิตและคนงานที่ด้อยโอกาส Fair Trade Organization สนับสนุนโดยผู้บริโภค ร่วมมือกันส่งเสริมผู้ผลิต เสริมสร้างความตระหนัก และแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎระเบียบและการปฏิบัติของการค้าระหว่างประเทศ

โดยมีหลักการสำคัญ คือ

๑. การเข้าถึงตลาดของผู้ผลิตที่ค้อยโอกาส
๒. การสัมพันธ์ทางการค้าที่ยั่งยืนและทัดเทียม
๓. การเสริมสร้างขีดความสามารถและอำนาจ
๔. การเพิ่มการรับรู้และการสนับสนุนของผู้บริโภค
๕. การค้าที่เป็นธรรมเพื่อเป็นสัญญาทางสังคม

นอกเหนือจากหลักการข้างต้น ยังมีมิติอื่นที่ FAIRTRADE ให้ความสำคัญ ดังนี้

๑. สภาพการทำงานที่ดี

๑.๑ การจ้างงานเป็นไปอย่างเสรี และได้รับการยอมรับในสิทธิการรวมกลุ่ม และการเจรจาต่อรอง

๑.๒ มีสภาพการทำงานที่เหมาะสม รวมทั้งสิทธิในการมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขอนามัย ชั่วโมงการทำงานไม่มากเกินไป และไม่มีการกระทำที่ทารุณกรรม

๑.๓ ไม่มีการแบ่งแยกในการจ้างงาน รวมถึงการจ้าง ผลตอบแทน การเลื่อนขั้น หรือการเลิกจ้าง ขึ้นกับเชื้อชาติ ชนชั้น สัญชาติ ศาสนา อายุ ความพิการ เพศ หรือสถานะสมรส

๑.๔ มีการปรับปรุงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการผลิตและการค้าอย่างต่อเนื่อง

- ๑.๕ มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามและผลกระทบ

FAIRTRADE จึงเป็นกลยุทธ์ที่มีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเพื่อลดความยากจนโดยวิธีการของการค้าที่เป็นธรรม FAIRTRADE มีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงการค้าเพื่อให้ผลประโยชน์แก่ผู้ผลิตรายย่อยและคนงาน และเพื่อให้เข้าถึงตลาดได้ วิธีการนี้จะสามารถนำไปสู่การปรับปรุงความเป็นอยู่ของผู้ผลิตและคนงาน รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถ และความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม

FAIRTRADE เป็นแนวทางใหม่ที่แตกต่างจากการค้าทั่วไป โดยสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค เมื่อเกษตรกรสามารถขายผลผลิตตามเงื่อนไขของ FAIRTRADE จะช่วยให้ได้เงื่อนไขทางการค้าที่ดีขึ้น และเปิดโอกาสให้พัฒนาชีวิตและการวางแผนอนาคต

FAIRTRADE เสนอวิธีการให้ผู้บริโภคช่วยลดความจนจากการใช้จ่ายใช้สอยประจำวัน

เมื่อสินค้ามีตราเครื่องหมาย FAIRTRADE หมายความว่าทั้งผู้ผลิตและผู้ขายได้ปฏิบัติตามมาตรฐาน FAIRTRADE โดยมาตรฐานนี้ได้ถูกออกแบบโดยคำนึงถึงความแตกต่างในความสัมพันธ์ทางการค้า ตลาดที่ผันผวน และความเป็นไม่ธรรมการค้าทั่วไป

มาตรฐานการค้าที่เป็นธรรม (FAIRTRADE STANDARDS) ยอมรับประเภทของผู้ผลิตที่แตกต่างกัน มาตรฐานชุดหนึ่งใช้กับผู้ผลิตรายเล็กที่ร่วมกันเป็นสหกรณ์หรือในลักษณะองค์กร อีกชุดหนึ่งใช้กับคนงานที่ได้รับค่าแรงที่เหมาะสม มีสิทธิที่จะเข้าเป็นสมาชิกของสหภาพ ได้รับรองมาตรฐานสุขภาพและความปลอดภัย และได้รับบ้านพักตามที่จำเป็น มาตรฐานการค้าที่เป็นธรรม (FAIRTRADE STANDARDS) นี้ยังครอบคลุมถึงเงื่อนไขทางการค้า สินค้าหลายรายการ มีการกำหนดราคารับขั้นต่ำ (FAIRTRADE MINIMUM PRICE) เป็นราคาที่ต้องจ่ายให้กับผู้ผลิต นอกเหนือจากนั้น ผู้ผลิตยังได้รับส่วนพิเศษ FAIRTRADE PREMIUM สำหรับการลงทุนในชุมชนหรือธุรกิจ

ราคารับขั้นต่ำที่จ่ายให้กับผู้ผลิต FAIRTRADE มีเป้าหมายที่จะให้ผู้ผลิตสามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการผลิตอย่างยั่งยืน และยังเป็นส่วนสำรองเมื่อราคากลางโลกตกต่ำกว่าราคาที่ที่ยั่งยืน เมื่อราคากลางสูงกว่าราคารับขั้นต่ำ ผู้ซื้อจะต้องจ่ายในราคาที่สูงกว่า ผู้ผลิตและผู้ซื้อสามารถเจรจาในราคาที่สูงกว่าขึ้นกับคุณภาพและคุณสมบัติอื่น ๆ

นอกจากราคาสินค้าแล้ว ยังมีส่วนเพิ่มที่เรียกว่า FAIRTRADE PREMIUM ที่เกษตรกรจะได้รับจากสินค้าที่ขายตามเงื่อนไข FAIRTRADE เงินจำนวนนี้จะลงเป็นเงินกองทุนเพื่อคนงานและเกษตรกร เพื่อใช้ในการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม การใช้เงินกองทุนนี้ขึ้นกับการเห็นชอบของเกษตรกรที่ร่วมกันเป็นองค์กร หรือด้วยคณะกรรมการของคนงาน เงินส่วนเพิ่มนี้จะใช้เพื่อการศึกษา การดูแลสุขภาพ การเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของการเกษตร หรือขบวนการผลิตเพื่อเพิ่มรายได้

สับปะรดเป็นผลไม้หนึ่งที่ได้รับการรับรอง FAIRTRADE ให้แก่กลุ่มเกษตรกรในประเทศไทย และในต่างประเทศ ในประเทศไทยยังมีจำนวนที่จำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการจากตลาด โดยผู้ซื้อและผู้บริโภคต้องการมีส่วนร่วมต่อการเกษตรอย่างยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคม

๒. THE RAINFOREST ALLIANCE

แผนภาพที่ ๒-๖ ตราสัญลักษณ์ The Forest Alliance

พันธกิจของ The Rainforest Alliance คืออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการส่งเสริมการเป็นอยู่อย่างยั่งยืน โดยการปฏิรูปการใช้ที่ดิน การประกอบธุรกิจ และการบริโภค การเกษตร การป่าไม้ และการท่องเที่ยวคือสามอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อป่าไม้และพื้นดินทั่ว

โลก ดังนั้น The Rainforest Alliance ร่วมกับเกษตรกร ผู้ทำป่าไม้ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ได้ให้การฝึกอบรมและข้อเสนอแนะที่จะสามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถได้รับรายได้ที่มั่นคง การปฏิบัติอย่างยั่งยืนจะทำให้ได้รับการรับรองผ่านมาตรฐาน Sustainable Agriculture Network และ Forest Stewardship Council ซึ่งก่อตั้งโดย The Rainforest Alliance หรือมาตรฐาน The Rainforest Alliance's UN Accredited สำหรับการท่องเที่ยว

มาตรฐานการเกษตรอย่างยั่งยืนของ The Rainforest Alliance นี้ใช้เพื่อรับรองพื้นที่เกษตรและกลุ่มผู้ผลิตที่การผลิตพืชและเลี้ยงปศุสัตว์ เป็นมาตรฐานที่เข้มข้นสำหรับสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเกษตรกรทั่วโลก ปัจจุบันมีพื้นที่กว่า ๔๒ ล้าน hectares (๒๖๐ ล้านไร่) ทั่วโลกที่อยู่ภายใต้การบริหารอย่างยั่งยืน (sustainable management)

การได้รับการรับรอง หมายถึง

๑. มลภาวะทางน้ำลดลง โดยจะควบคุมแหล่งของการปนเปื้อน (ยาฆ่าแมลง ปุ๋ย ตะกอน น้ำเสีย ขยะ เชื้อเพลิง และอื่น ๆ)
๒. การพังทลายของดินน้อยลง โดยมีการรักษาดินด้วยการปลูกพืชคลุม
๓. ลดความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยห้ามหรือควบคุมสารเคมีที่ใช้ เกษตรกรต้องใช้วิธีการควบคุมแมลงแบบด้วยเครื่องกลหรือแบบชีวภาพเมื่อทำได้ และพยายามลดอันตรายและปริมาณสารเคมีที่ใช้
๔. อนุรักษ์สัตว์ป่า เมื่อการตัดไม้ทำลายป่าหยุดลง มีการป้องกันทำนบแม่น้ำ มีการรักษาระบบนิเวศ เช่นพื้นที่ป่าชายเลน และอนุรักษ์พื้นที่ป่าที่อยู่ในพื้นที่เกษตร
๕. ของเสียน้อยลง โดยของเหลือจากพืช เช่นต้นกล้วย กากกาแฟ เปลือกส้ม นำไปหมักและใช้เป็นปุ๋ยธรรมชาติ ของเสียอื่น ๆ เช่น พลาสติก แก้ว และโลหะ นำไป recycle เมื่อทำได้
๖. ใช้น้ำน้อยลง เมื่อมีการอนุรักษ์การใช้น้ำในการล้าง บริเวณที่บรรจุ บ้านพักและระบบชลประทาน
๗. การบริหารพื้นที่เกษตรที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการรับรองนี้จะช่วยเกษตรกรให้มีการจัดการ วางแผน ปรับปรุงตาราง นำวิธีการใหม่มาใช้ ระบุปัญหาและมีการติดตามความคืบหน้า
๘. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้แก่คนงาน โดยได้รับค่าแรงที่เป็นธรรม มีบ้านพักที่เหมาะสม มีน้ำดื่มที่สะอาด มีระบบสุขภาพ และสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย คนงานและครอบครัวสามารถเข้าถึงการศึกษา การรักษาพยาบาล การเดินทาง และการฝึกอบรม
๙. เพิ่มผลกำไรและขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับเกษตรกร โดยมีผลผลิตที่มากขึ้น คุณภาพที่ดีขึ้น มีข้อร้องเรียนจากคนงานน้อยลง และมีผลิตผลคนงานที่สูงขึ้น เครื่องหมาย

The Rainforest Alliance ให้เกษตรกรมีอำนาจต่อรองเมื่อมีการซื้อขาย ในด้านความแตกต่างของสินค้า ราคาที่ดีกว่า และสามารถเข้าถึงสินเชื่อ

๑๐. มีความร่วมมือระหว่างเกษตรกรกับนักอนุรักษ์มากขึ้น โดยให้มีการอนุรักษ์พืชพันธุ์ในพื้นที่อนุรักษ์ เนื่องจากเกษตรกรเป็นผู้ควบคุมการใช้ที่ดิน การร่วมมือและความเต็มใจจากเกษตรกรเป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์

๓. PEPSICO

ในการค้าระหว่างประเทศ บริษัทผู้ผลิตอาหารและเครื่องดื่มชั้นนำ มีข้อกำหนดในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน และเรียกร้องให้ผู้ขายในห่วงโซ่ปฏิบัติตามข้อกำหนด PepsiCo เป็นหนึ่งบริษัทที่ซื้อวัตถุดิบทางการเกษตรจากประเทศไทยเพื่อการแปรรูป และได้กำหนด PepsiCo Global Sustainable Agriculture Policy เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนการเกษตรอย่างยั่งยืนกับผู้ค้าในห่วงโซ่ของบริษัท โดยตระหนักถึง

๑. การพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจอย่างเป็นองค์รวมในระบบการผลิตเกษตร
๒. การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรฐานของอุตสาหกรรม
๓. มีการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ตามความเหมาะสม
๔. รมรณรงค์ให้ชุมชนปกป้องและปรับปรุงความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมที่ตนทำงานอยู่
๕. ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อปรับปรุงผลผลิตและอนุรักษ์ความสมบูรณ์ของดิน คุณภาพน้ำและอากาศ และความหลากหลายทางชีวภาพ
๖. ลดก๊าซเรือนกระจก
๗. สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพทางการเกษตร ปรับปรุงผลผลิตของพืชและการเลี้ยงสัตว์ และคุณค่าทางโภชนาการเพื่อตอบสนองความต้องการทางธุรกิจ
๘. ปกป้องดูแลสัตว์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่ และมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้บรรลุนโยบายดังนี้

ด้านสิ่งแวดล้อม

๑. การบริหารสารเคมีเกษตรและสารอาหาร เพื่อการใช้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยสนับสนุนการใช้วิธีที่ยั่งยืนเป็นการควบคุมอย่างธรรมชาติสำหรับสารเคมีบางรายการ รักษาสมดุลของระบบนิเวศ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และลดการสูญเสียของพืช

๒. คุณภาพอากาศ โดยลดปริมาณการปล่อยฝุ่นละออง และจำกัดกลิ่นที่อาจเกิดขึ้น

๓. การบริหารพลังงานและก๊าซเรือนกระจก โดยใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพในการผลิต ในการเพาะปลูก และของเสียจากการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

๔. การอนุรักษ์และรักษาดิน โดยรักษาและปรับปรุงคุณภาพดิน ลดการสูญเสียดิน และความเสียหายจากโรค การอัดแน่น และการปนเปื้อน

๕. การบริหารน้ำ โดยคำนวณ Water Footprint ของพืช และบริหารความเสี่ยงจากการปนเปื้อนในดินและในน้ำจากยาฆ่าแมลง สารอาหาร หรือดิน

ด้านเศรษฐกิจ

๑. เศรษฐกิจของเกษตรกรกรรมและการบริหารที่ดิน โดยสนับสนุนการเพิ่มมูลค่าสินค้าจากการเพิ่มผลผลิตและลดของเสีย โดยหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อเกษตรกรและพื้นที่ข้างเคียง

๒. ระบบการบริหารและความสัมพันธ์เชิงพาณิชย์ โดยที่บริษัทและคู่ค้ามีความรับผิดชอบที่จะปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ และมีการใช้ระบบการบริหารเพื่อการวางแผนที่คงที่

ด้านสังคม

๑. การปรับปรุงด้านสังคมและชุมชน โดยจะปกป้องคนงานและปรับปรุงความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมของชุมชน สนับสนุนการปฏิบัติที่ส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยให้พนักงาน ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมในด้าน ชั่วโมงการทำงาน ค่าแรงและสวัสดิการ และบ้านพัก

๑. THE COCA-COLA COMPANY

บริษัท Coca-Cola เป็นบริษัทระหว่างประเทศอีกบริษัทหนึ่งที่ซื้อสินค้าจากประเทศไทยเพื่อแปรรูปในต่างประเทศ และมีการผลิตในประเทศไทยอีกด้วย Coca-Cola ได้นำหลักการเกี่ยวกับการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยเล็งเห็นว่าการเกษตรเป็นหัวใจของการยั่งยืนที่ท้าทาย การเติบโตของประชากรและมาตรฐานความเป็นอยู่ที่สูงขึ้นทำให้มีความต้องการอาหารและสินค้าเกษตรมากขึ้น แนวทางของ Coca-Cola ในด้านการเกษตรยั่งยืนเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม รักษาสิทธิของพนักงาน และสร้างชุมชนที่ยั่งยืน หลักการการเกษตรยั่งยืนของบริษัทกำหนดความคาดหวังให้แก่ผู้ขายเพื่อตอบความท้าทายของการยั่งยืนด้านเกษตรกรรม ทางบริษัทเชื่อว่าจะมีผลประโยชน์ร่วมกันตลอดทั้งห่วงโซ่ และมีเป้าหมายตามแผนภาพที่ ๒-๗

แผนภาพที่ ๒-๓ Sustainability Report ของ The Coca-Cola Company

AGRICULTURE

We set a goal to more sustainably source our priority ingredients by 2020.

Agriculture accounts for approximately half of what we spend on inputs to our products and packaging, as most of our products are based on agricultural ingredients. A healthy agricultural supply chain is essential to the well-being of communities, economies and the environment. 'Sustainable sourcing' to us is when our farm suppliers meet certain standards relating to human and workplace rights, environmental protection, and responsible farming management. Our priority ingredients make up 95% of our ingredient supply.

4 BEVERAGE INGREDIENT CATEGORIES

- Fruits
- Sweeteners
- Coffee
- Tea

SOURCING MAP

Launched a sourcing map in 2016 that reflects over 90% of our supply volume for 12 ingredients and stories on how we create better agricultural practices at the farm level around the globe.

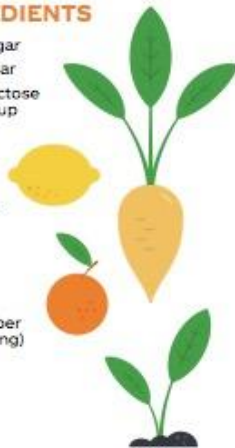
5M+ FARMERS

contributed to our agricultural supply in 2016, with support for smallholder sourcing to engagement with industry and suppliers.

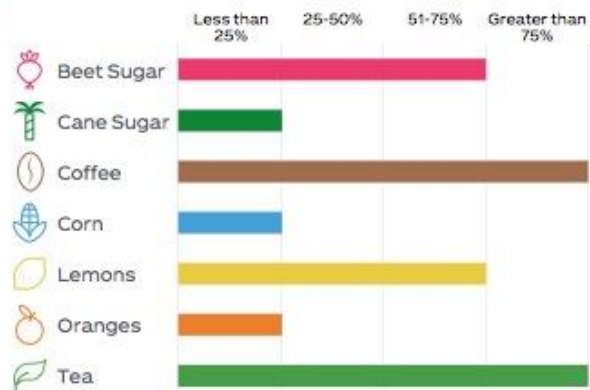
14 PRIORITY INGREDIENTS

- Cane Sugar
- Beet sugar
- High Fructose Corn Syrup
- Stevia
- Tea
- Coffee
- Oranges
- Lemons
- Grapes
- Apples
- Mangos
- Paper Fiber (packaging)
- Palm Oil
- Soy

"SUSTAINABLY SOURCED"

Ingredients more sustainably sourced by % in 2016 as measured against our Company's published "Sustainable Agriculture Guiding Principles".

Learn more: <http://www.coca-colacompany.com/sustainable-agriculture>
 Full update: <http://www.coca-colacompany.com/stories/2016-agriculture>
 © 2017 The Coca-Cola Company. All rights reserved.

หลักการของ Coca-Cola ประกอบด้วย

ด้านสิทธิมนุษยชนและในสถานประกอบการ

๑. เสรีภาพในการรวมตัวและในการต่อรอง
๒. การห้ามใช้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ และการละเมิดแรงงาน
๓. การยกเลิกการกีดกันแบ่งแยก
๔. ชั่วโมงการทำงานและค่าตอบแทนเป็นไปตามกฎหมาย
๕. จัดสถานที่ทำให้ปลอดภัยและได้สุขอนามัย
๖. สิทธิในความเป็นชุมชนและตามวัฒนธรรมประเพณี

ด้านสิ่งแวดล้อม

๑. การบริหารจัดการน้ำเพื่อความยั่งยืนในระยะยาวให้ได้ความสมดุลระหว่างความต้องการของชุมชนกับระบบนิเวศ โดยใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและลดผลกระทบจากคุณภาพน้ำเสีย การกักตุน และการไหลของสารอาหารและสารเคมี

๒. การบริหารจัดการพลังงานและการปกป้องภูมิอากาศ โดยใช้พลังงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ใช้พลังงานทดแทนให้มากที่สุดตามปริมาณที่มีและต้นทุนที่คุ้ม ลดก๊าซเรือนกระจกจากการเกษตรกรรม

๓. อนุรักษ์ดินที่อยู่ตามธรรมชาติและระบบนิเวศ

๔. การบริหารจัดการดิน ให้รักษาหรือปรับปรุงคุณภาพดินเพื่อป้องกันการเสื่อมสภาพ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพ

๕. การปกป้องพืชผล โดยปฏิบัติตามกฎระเบียบในประเทศ และการติดตามการใช้สารเคมีการเกษตรอย่างปลอดภัยและถูกต้อง

ด้านระบบการบริหารจัดการพื้นที่เพาะปลูก

๑. การจัดการเกี่ยวเกี่ยวและหลังการเกี่ยวเกี่ยว ให้มีขบวนการที่มีประสิทธิภาพในการลดการสูญเสีย และรักษาคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าเกษตรด้วยการใช้การเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice)

๒. การเลือกพันธุ์พืชและการจัดการให้เหมาะสมกับสภาพการเพาะปลูก

๓. ระบบการบริหาร การเก็บข้อมูล และความโปร่งใส เพื่อบริหารวัตถุดิบ ประสงค์ มาตรการและการปฏิบัติ ที่เป็นไปตามกฎหมายและข้อกำหนด ให้มีความโปร่งใสตลอดห่วงโซ่

๔. จริยธรรมทางธุรกิจ โดยปฏิบัติตามกฎหมาย และห้ามเรื่องสินบน และการกระทำที่หลอกลวง

สรุป

ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) แผนปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ซึ่งได้แตกเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนากองการเกษตร แผนพัฒนาการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และท้ายสุดเป็นร่างยุทธศาสตร์ห้าปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ มุ่งเน้นการพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศไทยอย่างยั่งยืน โดยสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านเศรษฐกิจ โดยให้ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตที่สำคัญในเวทีโลก สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูง และขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร เพื่อรักษารายได้เดิมและเสริมสร้างอนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูง ทั้งเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ และเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น การสร้างโอกาสให้แก่เกษตรกรรายย่อยและแรงงานเพื่อให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศผ่านการสนับสนุนทางการศึกษา การฝึกอบรม และเสริมสร้างทักษะแรงงาน

๒. ด้านความปลอดภัย โดยให้ผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับมาตรฐาน เข้าสู่ระบบมาตรฐานการจัดการคุณภาพที่ได้รับการรับรองจากสถาบัน การกำหนดมาตรการกำกับดูแลการจำหน่ายสารเคมีและการยกเลิกการขึ้นทะเบียนสารเคมีทางการเกษตรที่ไม่ปลอดภัย

๓. ด้านสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาข้อมูลมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ข้อมูลรอยเท้าคาร์บอน (carbon footprint) และรอยเท้า น้ำ (water footprint) คำนึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ในขณะที่หลักการแนวคิดขององค์การอาหารและเกษตร สหประชาชาติ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานภาคสมัครขององค์กรเอกชนระหว่างประเทศ ได้รวมมิติและองค์ประกอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตรซึ่งเพิ่มเติมจากแนวคิดและหลักการของประเทศไทย ดังนี้

๑. ด้านธรรมาภิบาล - จริยธรรมทางธุรกิจ การรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม กฎหมาย และการบริหาร

๒. ด้านสิ่งแวดล้อม - คุณลักษณะบรรยากาศ น้ำ ที่ดิน และความหลากหลายทางชีวภาพ

๓. ด้านเศรษฐกิจ – พิจารณาการลงทุน ความเสี่ยง คุณภาพสินค้าและข้อมูล และเศรษฐกิจท้องถิ่น

๔. ด้านความเป็นอยู่ทางสังคม – ให้มีการดำรงชีวิตที่ดี มีการค้าที่เป็นธรรม รักษาสิทธิของแรงงาน คำนึงถึงความปลอดภัยและสุขภาพ และอนุรักษ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ การค้าที่เป็นธรรมยังครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิตขั้นต้นมีสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มเพื่อการต่อรอง มีทางเลือกที่เป็นธรรม และมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มีราคาที่เป็นธรรม มีการเจรจาอย่างเป็นธรรม และมีแก้ไขข้อพิพาทอย่างเป็นธรรม ความรับผิดชอบของผู้ซื้อคือต้องยอมรับสิทธิเสรีภาพและเจรจาเงื่อนไขอย่างเป็นธรรม โดยรับหลักการด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ซึ่งประกอบด้วย การปกป้อง การเคารพ และการเยียวยา (Protect, Respect and Remedy) เป็นจุดยืนด้านสิทธิมนุษยชนของแรงงาน การเคารพที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจคือความรับผิดชอบต่อสหประชาชาติเมื่อธุรกิจและกิจการที่เกี่ยวข้องกันนั้นจะมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

ดังนั้น แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การต่างประเทศให้ความสำคัญต่ออำนาจการต่อรอง สิทธิมนุษยชน และการค้าที่เป็นธรรมต่อเกษตรกรและแรงงาน นอกเหนือจากการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ ความปลอดภัย และการรักษาสິงแวดล้อม

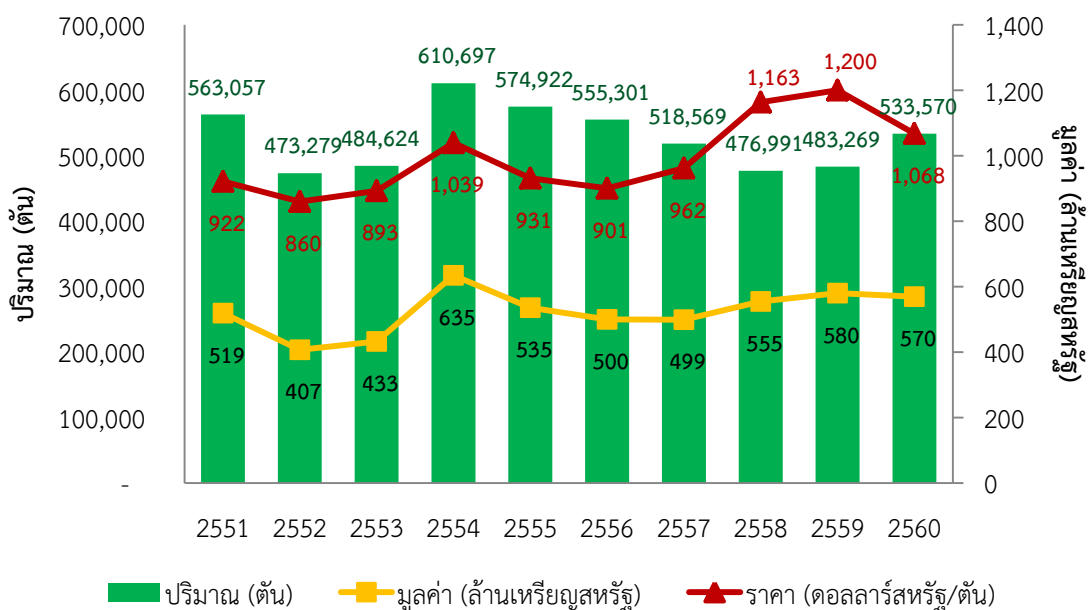
บทที่ ๓

สภาพปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การแปรรูป สินค้าสับปะรด

สภาพปัญหาและอุปสรรค การแปรรูปสับปะรดเพื่อการส่งออก

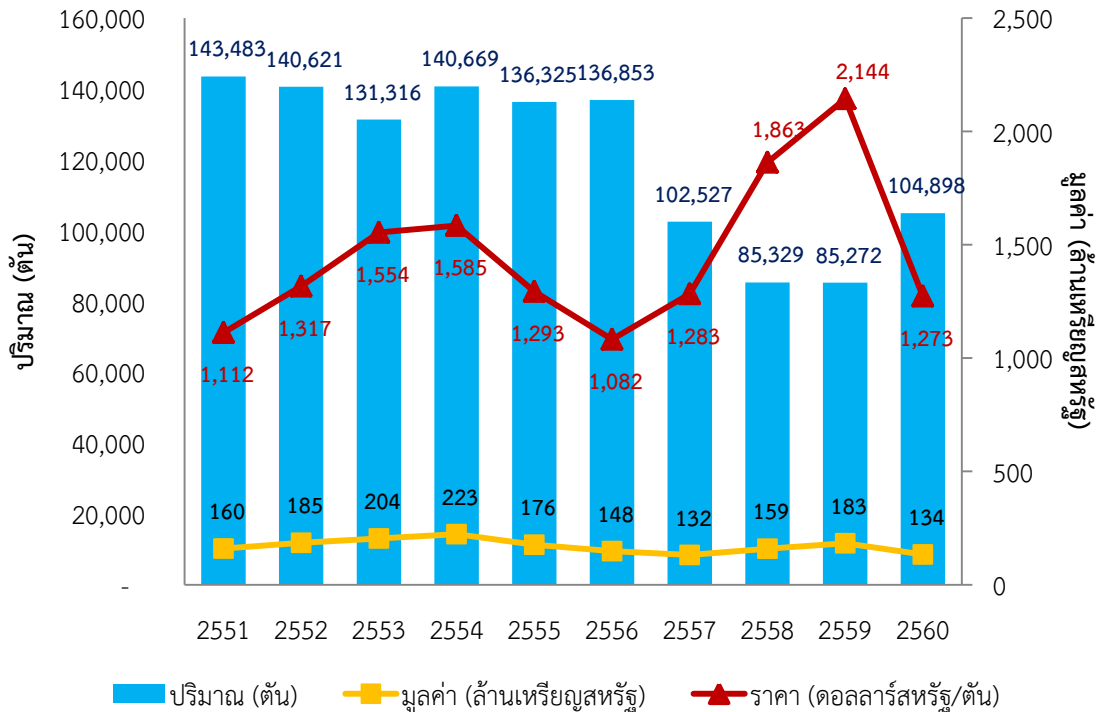
สับปะรดเป็นผลไม้เศรษฐกิจหนึ่งของประเทศไทยที่มีการแปรรูปเพื่อการส่งออกเป็นหลัก โดยประมาณร้อยละ ๕๐ ของผลผลิตในประเทศ จะแปรรูปเป็นสินค้าสับปะรดกระป๋อง และในภาชนะปิดผนึกในบรรจุภัณฑ์อื่น ๆ สับปะรดอบแห้ง และน้ำสับปะรดเข้มข้น ร้อยละ ๑๐ ของผลผลิตในประเทศจะบริโภคในรูปของผลไม้สดภายในประเทศ อุตสาหกรรมแปรรูปสับปะรดได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๐๕ ในลักษณะของผลไม้กระป๋องและส่งออกได้เติบโตอย่างต่อเนื่อง และได้ขยายไปตั้งอยู่ในหลายจังหวัดทั่วประเทศ โดยภาคตะวันตก ประกอบด้วยจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีผลผลิตสูงสุด ภาคตะวันออก ประกอบด้วยจังหวัดชลบุรีและระยอง และยังมีการขยายการเพาะปลูกในภาคเหนืออีกด้วย ปริมาณและมูลค่าการส่งออกสินค้าสับปะรดแปรรูปในช่วงปี ๒๕๕๑ - ๒๕๖๐ ดังแสดงในแผนภาพที่ ๓-๑ และ ๓-๒

แผนภาพที่ ๓-๑ ปริมาณและมูลค่าการส่งออกสับปะรดกระป๋องของประเทศไทย ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๖๐

ที่มา: สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป

แผนภาพที่ ๓-๒ ปริมาณและมูลค่าการส่งออกน้ำสับประรดเข้มข้นของประเทศไทย ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๖๑

ที่มา: สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป

ประเทศไทยสามารถครองตลาดเป็นอันดับหนึ่งของโลก โดยมีสัดส่วนตลาดกว่าร้อยละ ๕๐ อย่างไรก็ตาม ด้ว้ยโครงสร้างการเกษตรของประเทศไทยที่เป็นเกษตรรายย่อยเพื่อปลูกผลผลิตป้อนสู่โรงงาน จึงมีปัญหาในการเชื่อมโยงของห่วงโซ่ การประมาณการและการวางแผนการผลิตไม่สามารถทำได้อย่างแม่นยำ มีความคลาดเคลื่อนสูง ดังนั้น จึงไม่มีแผนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งแตกต่างจากการผลิตในประเทศฟิลิปปินส์และประเทศอินโดนีเซียซึ่งเป็นคู่แข่งของประเทศไทยที่เป็นเกษตรแปลงใหญ่ลงทุนโดยบริษัทแบบครบวงจร ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยลดลงในด้านต้นทุนการผลิต

ความผันผวนในปริมาณการผลิตและราคาส่งออกของสินค้าสับประรดในตารางที่ ๓-๑ มีปัจจัยเนื่องมาจากปริมาณการผลิตที่ไม่คงที่ ความต้องการของตลาดโลก การแข่งขันของอุตสาหกรรมภายในประเทศและต่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

ตารางที่ ๓-๑ การเปลี่ยนแปลงปริมาณและราคาต่อหน่วยของการส่งออกปี ๒๕๕๐ - ๒๕๖๐

ปี	สับปะรดแปรรูป (ตัน)	% เปลี่ยนแปลง	สับปะรดแปรรูป (บาท/ตัน)	% เปลี่ยนแปลง	นำสับปะรด (ตัน)	% เปลี่ยนแปลง	นำสับปะรด (บาท/ตัน)	% เปลี่ยนแปลง
2550	522,145		35,402		132,598		31,648	
2551	563,057	7	30,286	16	143,483	8	36,659	14
2552	473,279	-19	29,380	-3	140,621	-2	44,913	18
2553	484,623	2	28,153	-4	131,316	-7	49,199	9
2554	610,696	21	31,326	10	140,669	7	47,763	-3
2555	574,921	-6	28,710	-9	136,325	-3	39,954	-20
2556	555,300	-4	27,215	-5	136,853	0	32,635	-22
2557	518,569	-7	30,954	12	102,527	-33	41,269	21
2558	476,991	-9	39,102	21	85,328	-20	62,869	34
2559	483,269	1	42,203	7	85,271	0	75,400	17
2560	534,739	10	36,404	-16	104,861	19	43,273	-74

ที่มา: กรมศุลกากร

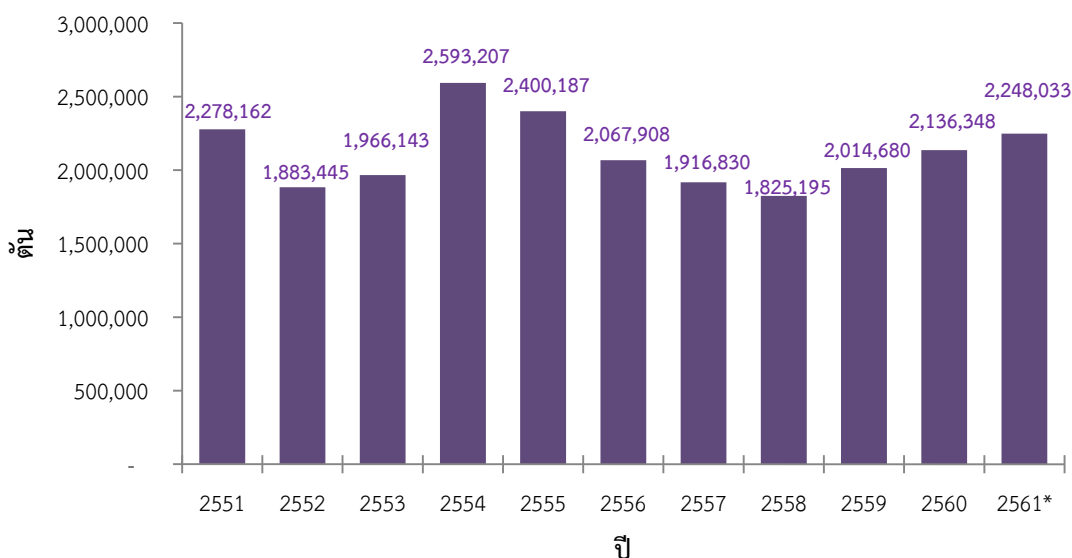
ราคาสับปะรดในช่วงปี ๒๕๕๐ - ๒๕๖๐ มีการผันผวนอย่างรุนแรง ในปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ มีผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น ๒.๔ - ๒.๕ ล้านตัน ทำให้ราคาพืชผลตกลงอย่างมาก และต่ำกว่าต้นทุนการผลิตของเกษตรกร จึงเป็นสาเหตุทำให้เกษตรกรเลือกไปปลูกพืชอื่น หรือทิ้งไร้ให้รกร้าง ต่อมาในปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘ ด้วยผลกระทบจากราคาพืชผลที่ต่ำ ประกอบกับสภาวะภูมิอากาศ El Nino ทำผลผลิตที่ลดลงและไม่สามารถมีสินค้าป้อนสู่ตลาดได้อย่างเพียงพอ ราคาพืชผลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นประวัติการณ์ แต่ไม่เป็นไปอย่างยั่งยืน เพราะตลาดไม่สามารถรับซื้อราคาที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการระบายสินค้า โรงงานผู้ผลิตได้ลดราคาในปี ๒๕๖๐ เป็นสาเหตุทำให้ราคาสับปะรดลดลงกว่ากึ่งหนึ่ง (ตารางที่ ๓-๒)

ตารางที่ ๓-๒ การเปลี่ยนแปลงปริมาณและราคาต่อหน่วยสับปะรดสด ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๖๐

ปี	สับปะรดสด (ตัน)	% เปลี่ยนแปลง	ราสับปะรดสด (บาท/ตัน)	% เปลี่ยนแปลง
2550	2,185,275		4,410	
2551	2,278,162	4	4,250	-4
2552	1,894,862	-20	5,000	15
2553	1,966,143	4	5,510	9
2554	2,593,207	24	4,920	12
2555	2,400,187	-8	3,300	-49
2556	2,067,908	-16	4,530	27
2557	1,916,830	-8	7,150	37
2558	1,825,195	-5	10,290	31
2559	2,104,680	9	10,180	1
2560	2,174,561	7	4,950	-106

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

แผนภาพที่ ๓-๓ ปริมาณผลผลิตสับปะรด ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๖๑

๑. ปัญหา

ปัญหาหลักของการแปรรูปสินค้าสับปะรดที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร มีประเด็นหลัก 3 ประเด็นดังนี้

๑.๑ ขาดแหล่งข้อมูลที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ของปริมาณความต้องการและปริมาณการผลิต เกษตรกรและโรงงานขาดข้อมูลเชื่อมโยงด้านปริมาณการผลิตที่ชัดเจนและแม่นยำ พื้นที่การเพาะปลูกที่ได้ขยายไปยังพื้นที่ภาคเหนือที่ไม่มีโรงงานแปรรูปเพื่อรองรับวัตถุดิบ การจัดการหลังเก็บเกี่ยวและการขนส่งในระยะไกล ทำให้เกิดการเสียหายของวัตถุดิบ และสูญเสียที่โรงงานไม่สามารถรับซื้อไว้เพื่อแปรรูป

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้ประมาณการเนื้อที่เก็บเกี่ยวจำนวน ๕๘๑,๖๔๖ ไร่ ในปี ๒๕๖๑ โดยกระจายในแต่ละภูมิภาคดังนี้

ภาคตะวันออก	ร้อยละ ๑๒.๕๕
ภาคตะวันตก	ร้อยละ ๖๐.๓๔
ภาคเหนือ	ร้อยละ ๑๕.๒๑
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ร้อยละ ๕.๓๖
ภาคใต้	ร้อยละ ๑.๖๘

การกระจุกตัวของผลผลิตในช่วงฤดูกาลเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน และ พฤศจิกายน - ธันวาคม ส่งผลกระทบต่อราคาวัตถุดิบเช่นกัน ซึ่งอาจเห็นราคาวัตถุดิบต่ำสุดในทั้งสองช่วงฤดูนี้

ตารางที่ ๓-๓ ปริมาณผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวสับประดโรงงานรายเดือน

ปี	รายการ	เดือน											รวม	
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.		ธ.ค.
2556	ร้อยละ	7.78	8.28	9.29	11.94	14.38	9.29	4.14	2.62	4.29	8.54	9.64	9.81	100.00
	ปริมาณ	160,893	171,227	192,078	246,887	297,418	192,128	85,586	54,079	88,657	176,660	199,363	202,932	2,067,908
2557	ร้อยละ	4.59	12.54	7.50	11.33	16.14	9.60	3.61	1.91	1.58	4.40	13.90	12.90	100.00
	ปริมาณ	88,044	240,428	143,685	217,150	309,442	184,084	69,146	36,628	30,220	84,318	266,413	247,272	1,916,830
2558	ร้อยละ	3.57	9.17	9.57	6.95	11.31	11.52	4.84	2.19	4.72	10.37	11.01	14.78	100.00
	ปริมาณ	130,866	180,877	163,537	215,190	269,217	166,458	69,540	41,614	61,327	134,882	198,946	192,741	1,825,195
2559	ร้อยละ	6.12	9.56	12.73	13.23	11.51	7.14	4.28	3.17	4.25	7.65	13.65	6.71	100.00
	ปริมาณ	123,298	192,603	256,066	266,139	231,890	143,848	86,833	64,873	85,624	154,325	273,996	135,185	2,014,680
2560*	ร้อยละ	5.80	9.13	11.98	12.70	11.89	7.35	4.24	3.06	3.71	7.33	12.88	9.93	100.00
	ปริมาณ	123,908	195,049	255,934	271,316	254,012	157,022	90,581	65,372	79,259	156,594	275,162	212,139	2,136,348
2561*	ร้อยละ	8.50	9.35	10.06	12.34	14.15	10.21	4.00	2.88	3.53	6.79	9.60	8.59	100.00
	ปริมาณ	191,083	210,191	226,152	277,407	318,098	229,524	89,921	64,743	79,356	152,641	215,811	193,106	2,248,033

*ข้อมูลประมาณการ ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

๑.๒ ผลผลิตการเกษตรต่ำ เนื่องจากเทคโนโลยี เครื่องจักร และวิธีการเพาะปลูกที่ไม่ทันสมัย การเพาะปลูกในแปลงขนาดเล็ก และการขาดระบบชลประทานและการพัฒนาคุณภาพดิน และพันธุ์พืชที่ดี

ผลผลิตจากไร่สับประดในประเทศไทยมีปริมาณต่ำเฉลี่ยเพียง ๔.๐๔ ตันต่อไร่ (ปี พ.ศ. ๒๕๕๘) จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในขณะที่ผู้ผลิตในประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์แจ้งปริมาณผลผลิตต่อไร่สูงกว่า ๑๐ ตันต่อไร่ เนื่องมาจากสายพันธุ์ เทคโนโลยีเครื่องจักร การเพาะปลูกแปลงใหญ่ ระบบชลประทาน และคุณภาพดิน

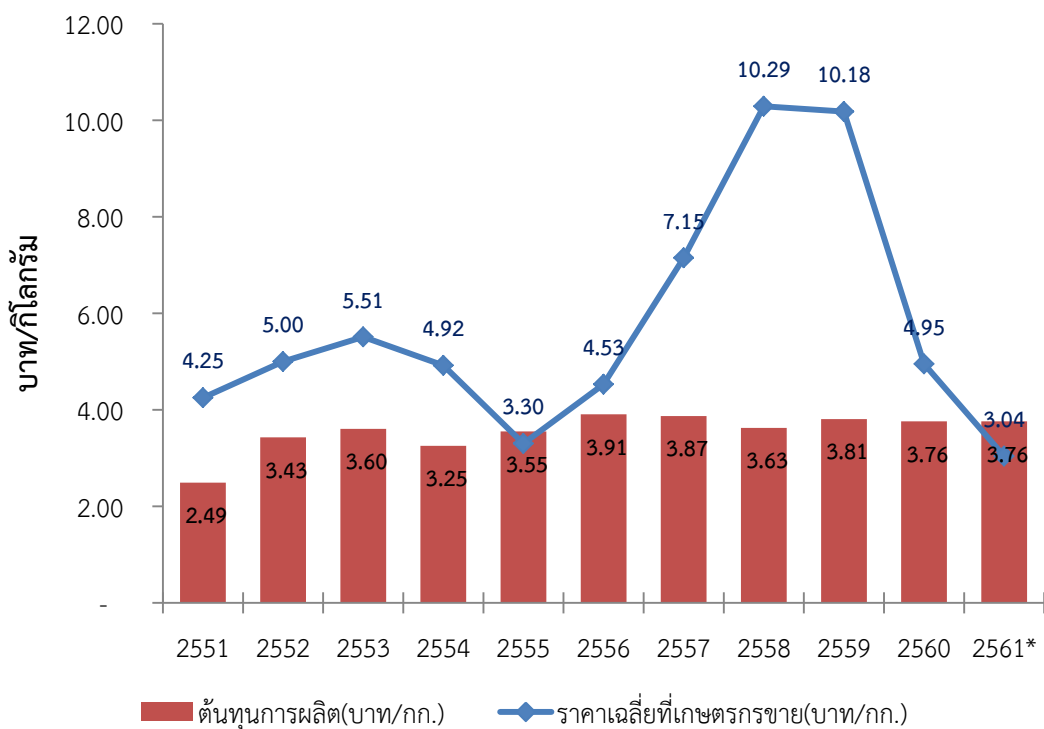
ด้านพันธุ์พืช ผู้ผลิตในประเทศฟิลิปปินส์ได้มีการพัฒนาสายพันธุ์ที่มีคุณภาพดีและกลั่นรสที่มีความสม่ำเสมอเป็นที่นิยมจากผู้ซื้อในต่างประเทศ นอกจากนี้ประเทศไทยไม่มีสายพันธุ์ที่เป็นที่นิยมแล้ว สายพันธุ์ที่ใช้ในการแปรรูปปัจจุบันไม่ได้รับการพัฒนา คุณภาพที่ได้ไม่สม่ำเสมอ มีการสูญเสียในระหว่างการแปรรูป และประเทศไทยยังประสบปัญหาโรคพืชที่รู้จักทั่วไปว่า “โรคเหี่ยว” ซึ่งมีมดเป็นพาหะ ทำให้ต้นกล้าของต้นสับประดเหี่ยวตาย และเมื่อพื้นที่ใดประสบปัญหา “โรคเหี่ยว” จะทำให้พื้นที่นั้น ๆ ไม่สามารถเพาะปลูกต่อไปได้ จึงเป็นปัญหาในขบวนการจัดการต้นกล้ามีการลงทุนและต้นทุน ทำให้ต้นทุนการเพาะปลูกของประเทศไทยเสียเปรียบผู้ผลิตในต่างประเทศ

พื้นที่เพาะปลูกสับประดไม่มีการปลูกพืชหมุนเวียนชนิดอื่น เพื่อเป็นการปรับสภาพดิน เพื่อให้ได้ผลผลิตจากไร่สูง เกษตรกรจะใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเร่งผล ทำให้เกิดสารไนเตรตตกค้างผลและในดินที่จะถูกสะสมและดูดซับอย่างต่อเนื่อง สารไนเตรตจะทำปฏิกิริยากับสารดินบุกที่เคลือบภายในของกระป๋องที่ใช้บรรจุ ทำให้เกิดการร่อนของสารดินบุก และสภาพภายในกระป๋องจะดำ ไม่เหมาะต่อการบริโภค

๑.๑ ราคาสินค้าเกษตรมีการผันผวนอย่างรุนแรงส่งผลกระทบต่อตลาดและการผลิต โดยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๒๕๖๐ ราคาสับปะรดได้ลดลงอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยปัจจุบันมีราคาส่งโรงงานต่ำอยู่ที่ระดับ ๒,๐๐๐ บาทต่อตัน ต่ำสุดในรอบปี ๑๐ ปี เนื่องจากความต้องการในตลาดโลกได้หดตัวลงอย่างมาก เป็นผลกระทบจากราคาสับปะรดที่สูงเป็นประวัติการณ์ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๕๙ ประกอบกับกำลังการผลิตทั้งในประเทศไทยและประเทศคู่แข่ง คือ ประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ได้เพิ่มขึ้นเนื่องด้วยสภาพอากาศและปริมาณฝนที่มากขึ้นเอื้อให้ผลผลิตขยายตัว

อย่างไรก็ดี เมื่อเปรียบเทียบราคาขายของเกษตรกรต่อต้นทุนการเพาะปลูก ราคาขายนั้นยังสูงกว่าต้นทุนการเพาะปลูกจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ยกเว้นปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และ ๒๕๖๑ ด้วยราคาที่ต่ำในฤดูกาลเก็บเกี่ยว พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๖๑ อุตสาหกรรมแปรรูปมีการคาดการณ์ว่าจะส่งผลกระทบต่อการผลิตพื้นที่การเพาะปลูกในปี นี้ เนื่องจากผลขาดทุนที่เกษตรกรประสบในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกอบกับราคาพืชผลเกษตรชนิดอื่น ๆ โดยเฉพาะมันสำปะหลังที่เพาะปลูกในพื้นที่เดียวกันได้ปรับตัวสูงขึ้น และอาจจะทำให้ผลผลิตสับปะรดลดลงน้อยลงในปี ๒๕๖๒ และปีต่อ ๆ ไป

แผนภาพที่ ๓-๔ ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายและต้นทุนการเพาะปลูก ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๖๑

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

๒. อุปสรรค

เนื่องจากสินค้าสับปะรดแปรรูปเป็นสินค้าที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก ปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต เป็นอุปสรรคในการแปรรูปและการพัฒนา ดังนี้

๒.๑ ประเทศไทยไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางศุลกากร (Generalized System of Preference – GSP) จากสหภาพยุโรปสำหรับสินค้าสับปะรดกระป๋อง อัตราภาษีนำเข้าศุลกากร MFN ของสหภาพยุโรปอยู่ที่อัตราร้อยละ ๑๕.๒๐ และอัตราภาษีภายใต้ GSP อยู่ที่อัตราร้อยละ ๑๕.๗ ด้วยการขยายตัวทางเศรษฐกิจและรายได้ประชากรต่อหัวของประเทศไทยถูกจัดเข้าอยู่ระดับรายได้ปานกลาง สหภาพยุโรปจึงได้ตัดสิทธิประโยชน์ทางศุลกากรให้แก่ประเทศไทย แต่ยังคงให้กับประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ซึ่งต่อในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ สหภาพยุโรปได้ให้สิทธิประโยชน์ศุลกากร GSP Plus แก่ประเทศฟิลิปปินส์ โดยมีอัตราภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าสับปะรดกระป๋องที่อัตราศูนย์

ผลต่างในอัตราภาษีศุลกากร ทำให้สินค้าสับปะรดจากประเทศไทยแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ลำบากขึ้น

๒.๒ การแข่งขันจากผู้ผลิตภายในประเทศสูง ด้วยมีโรงงานแปรรูปในจำนวนมากถึง ๘๒ ราย ตามที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ทำให้ความร่วมมือน้อยในการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากแต่ละโรงงานมีความต้องการรับซื้อวัตถุดิบให้เพียงพอที่จะป้อนกำลังการผลิตของเครื่องจักร ดังนั้นจึงมีการแข่งขันภายในการแย่งซื้อวัตถุดิบเมื่อผลผลิตไม่เพียงพอ

ในประเทศอินโดนีเซียและประเทศฟิลิปปินส์มีโรงงานแปรรูปเพียงประเทศละ ๒ ราย เป็นโรงงานระดับใหญ่ ที่มีการลงทุนในเกษตรกรรมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ สามารถควบคุมต้นทุนการเพาะปลูกอย่างมีประสิทธิภาพ วางแผนการแปรรูปให้สอดคล้องกับผลผลิตได้อย่างแม่นยำ จึงเป็นผู้นำตลาดในการส่งออกไปยังทุกประเทศในโลก

๒.๓ อัตราแลกเปลี่ยนมีผลกระทบต่อความสามารถในการส่งออกของประเทศไทย จากแผนภาพที่ ๓-๕ ตั้งแต่ต้นปี ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ แม้ว่าเงินบาทได้อ่อนค่าเมื่อเทียบกับเงินเหรียญสหรัฐ โดยอ่อนค่าร้อยละ ๒.๖๘ แต่เมื่อเทียบกับเงินสกุล อินโดนีเซีย รูเปียะ และฟิลิปปินส์เปโซ เงินทั้งสองสกุลได้อ่อนค่าเมื่อเทียบกับเงินเหรียญสหรัฐที่ร้อยละ ๖.๕๓ และ ๗.๐๑ ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่าผู้ผลิตในประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์สามารถที่จะเสนอขายสินค้าในสกุลเงินเหรียญสหรัฐในราคาที่ต่ำกว่าราคาจากประเทศไทย และด้วยการเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของการส่งออก และการได้ดุลการค้าและเงินเดินสะพัด เงินบาทมีแนวโน้มที่จะแข็งค่ากว่าเงินสกุลอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน

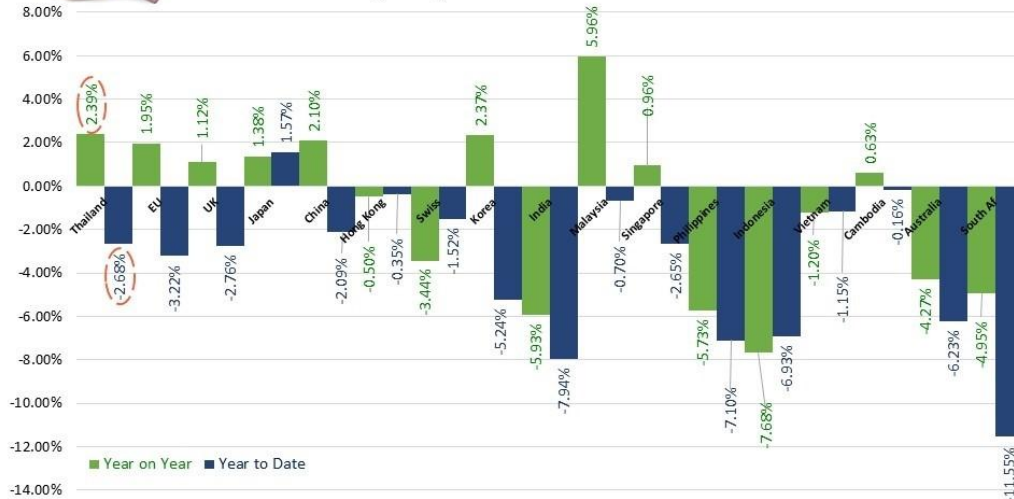
แผนภาพที่ ๓-๕ สถานการณ์ความเคลื่อนไหวอัตราแลกเปลี่ยน

สถานการณ์ความเคลื่อนไหวอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ 2 ก.ค. 61

33.13 บาท/ดอลลาร์สหรัฐฯ (อ่อนค่า 2.68 % Year-to-Date และแข็งค่า 2.39% Year-on-Year)

ทิศทางค่าเงินบาทในระยะสั้นยังมีแนวโน้มอ่อนค่าต่อเนื่อง หลังจากสกุลเงินดอลลาร์กลับมาแข็งค่าอีกครั้ง ซึ่งเป็นผลจากตัวเลขเศรษฐกิจสหรัฐที่ปรับตัวดีขึ้นต่อเนื่อง

ที่มา: <http://www.xs.com> วิเคราะห์โดย สรท.

Thai National Shipper's Council

สภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย (สภาผู้ส่งออก)

จากปัญหาและอุปสรรคข้างต้น ขอสรุปเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย กับประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ตารางที่ ๓-๔

ตารางที่ ๓-๔ เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขัน

ด้าน	ประเทศไทย	ต่างประเทศ
จำนวนผู้ผลิต	โรงงานแปรรูป ๘๒ ราย (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม)	ประเทศอินโดนีเซีย ๒ ราย ประเทศฟิลิปปินส์ ๒ ราย
ผลผลิตสับปะรด	๒.๑๓ ล้านตัน	ประเทศอินโดนีเซีย ๐.๖ ล้านตัน ประเทศฟิลิปปินส์ ๑.๔ ล้านตัน
ผลผลิตต่อไร่	เฉลี่ย ๔.๐๔ ตันต่อไร่	สูงกว่า ๑๐ ตันต่อไร่
ราคาวัตถุดิบ	ต้นทุนเพาะปลูก ๓,๕๑๐ บาทต่อตัน (ปี ๒๕๕๕) หรือ ๑๐๐ เหรียญสหรัฐ ราคารับซื้อโรงงาน ๔,๕๔๐ บาทต่อตัน (ปี ๒๕๖๐) หรือ ๑๕๕ เหรียญสหรัฐ ที่อัตราแลกเปลี่ยน ๓๒ บาทต่อเหรียญสหรัฐ	๘๐ - ๑๐๐ เหรียญสหรัฐต่อตัน

ตารางที่ ๓-๔ เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขัน (ต่อ)

สายพันธุ์	ไม่มีการพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ ประสบปัญหาโรคเหี่ยว	มีการพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ MD2/MD3 เป็นที่นิยมระหว่างผู้ซื้อในต่างประเทศ
คุณภาพ	มีคุณภาพสีและกลิ่นรสด้อยกว่า ทำให้ เกิดการสูญเสียมากกว่าในระหว่างการ แปรรูป	มีคุณภาพสีและกลิ่นรสของสายพันธุ์ ใหม่ที่สม่ำเสมอ
สิทธิทางด้านภาษีจาก สหภาพยุโรป	ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี (GSP) จากสหภาพยุโรป	ประเทศอินโดนีเซียได้รับสิทธิ GSP โดยอัตราภาษีนำเข้าต่ำกว่าอัตรา MFN ร้อยละ ๓.๕ ประเทศฟิลิปปินส์ได้รับสิทธิ GSP Plus โดยไม่มีภาษีนำเข้า
อัตราแลกเปลี่ยน	ณ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เมื่อเทียบกับ กับเงินเหรียญสหรัฐ อ่อนค่า ร้อยละ ๒.๖๘	อินโดนีเซียรูเปียะ อ่อนค่า ร้อยละ ๖.๘๓ ฟิลิปปินส์เปโซ อ่อนค่า ร้อยละ ๗.๐๑

ปัจจัยส่งผลต่อการแปรรูปสินค้าสับประรด

๑. ทรัพยากรน้ำ

ในการเพาะปลูก สับประรดต้องการอากาศค่อนข้างร้อนอุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง ๒๓.๘ - ๒๘.๔ องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนที่ต้องการอยู่ในช่วง ๑,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ มิลลิเมตรต่อปี แต่ต้องตกกระจายสม่ำเสมอตลอดปี และมีความชื้นในอากาศสูง สับประรดชอบขึ้นในดินร่วน, ดินร่วนปนทราย, ดินปนลูกรัง, ดินทรายชายทะเล และชอบที่ลาดเท เช่น ที่ลาดเชิงเขา สภาพความเป็นกรดต่าง (pH) ของดินควรเป็นกรดเล็กน้อย คือตั้งแต่ ๔.๕ - ๕.๕ แต่ไม่เกิน ๖.๐ แม้ว่าสับประรดจะไม่ต้องกรน้ำฝนเพื่อการเพาะปลูกในจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ El Nino เมื่ออุณหภูมิพื้นผิวมหาสมุทรเพิ่มขึ้นมีผลให้เกิดภาวะแห้งแล้งในภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และตรงกันข้าม เมื่อเกิดเป็นปรากฏการณ์ La Nina จะเกิดสภาวะฝนมาก ด้วยความเปลี่ยนแปลงในสภาวะภูมิอากาศนี้ ผลการเก็บเกี่ยวจึงมีความผันผวนขึ้นกับสภาวะภูมิอากาศเป็นหลัก เพื่อให้ผลผลิตคงที่ จึงควรมีแหล่งน้ำเพื่อใช้การชลประทานในช่วงที่น้ำฝนไม่เพียงพอ เพื่อรักษาคุณภาพและปริมาณของผลผลิต

ด้วยสภาวะโลกร้อน ซึ่งก่อให้เกิดปรากฏการณ์ El Nino และ La Nina ทำให้ทรัพยากรน้ำที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต มีอย่างจำกัดและไม่สามารถที่จะสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่มขึ้นได้ตามความต้องการในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอุปโภคบริโภคครัวเรือน ปัญหาวิกฤตน้ำ หากขาดการบริหารที่ดี อาจสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจ ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ.... จึงจำเป็นต้องตราขึ้นด้วยเหตุผลที่ในปัจจุบันสถานการณ์เกี่ยวกับน้ำได้ก่อให้เกิดปัญหามากมาย ทั้งในด้านภาวะการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ภาวน้ำท่วมในฤดูฝน ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตลอดจนปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทำให้คุณภาพของน้ำเสียไปไม่อาจนำน้ำมาใช้ประโยชน์ได้ และบางกรณีก็ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อบุคคล สัตว์ พืช และทรัพย์สินอีกด้วย จากกรณีดังกล่าว จึงสมควรมีมาตรการควบคุมและบริหารแหล่งน้ำ ที่ดินที่ต่อเนื่องกับแหล่งน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่นที่เกี่ยวข้องกับน้ำ โดยให้มีองค์การบริหารการใช้น้ำในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นเพื่อวางนโยบายและกำกับดูแลการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำให้เป็นไปด้วยความรอบคอบและเหมาะสม ตลอดจนการกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วม การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรน้ำอย่างถาวร โดยการกำหนดความรับผิดชอบในทางแพ่งและทางอาญาแก่ผู้ละเมิดเพื่อให้การจัดการใช้น้ำเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

ประเด็นที่เป็นกังวลในร่างพระราชบัญญัตินี้คือ การจัดตั้งกองทุนเพื่อเก็บค่าใช้น้ำ ซึ่ง พล.อ. ฉัตรชัย สาริกัลยะ รองนายกรัฐมนตรี เปิดเผยหลังการประชุมหารือแนวทางการกำหนดอัตราค่าใช้น้ำตามร่าง พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำ พ.ศ.... เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ว่าแหล่งน้ำเป็นสาธารณประโยชน์ ซึ่งรัฐบาลลงทุนพัฒนาโดยใช้งบประมาณในการลงทุนและดูแลรักษา ทั้งแหล่งน้ำและระบบนิเวศ จึงจำเป็นต้องมีการเก็บค่าใช้น้ำ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกหน่วยงาน และมีความโปร่งใสในการดำเนินการ

“ร่าง พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำ พ.ศ.... ซึ่งจะกำหนดให้จัดสรรการใช้น้ำ โดยแบ่งประเภทการใช้น้ำเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ๑. เพื่อการดำรงชีพ อุปโภคบริโภคในครัวเรือน และเกษตรยังชีพ ๒. เพื่อการเกษตร/เลี้ยงสัตว์เพื่อการพาณิชย์ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การผลิตพลังงานไฟฟ้า ประปา และ ๓. เพื่อกิจการขนาดใหญ่ที่ใช้น้ำจำนวนมาก เกิดผลกระทบข้ามลุ่มน้ำ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทานและใช้น้ำที่ไม่ใช่ น้ำบาดาล จะต้องมาอยู่ในร่าง พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ.... ดังนั้นพื้นที่นอกเขตชลประทานที่ใช้น้ำประเภท ๒ และ ๓ โดยไม่เคยจ่ายค่าใช้น้ำ อาจจะต้องขออนุญาตใช้น้ำจะต้องสร้างความเข้าใจ

จะไม่มีการจัดเก็บค่าใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตร เพราะไม่ต้องการสร้างภาระกับผู้มีรายได้น้อย ซึ่งทำให้มีรายจ่ายลดลง รายได้มากขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำ ส่วนการจัดเก็บค่าใช้น้ำอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเพิ่มขึ้นกว่าเดิม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสร้างความเข้าใจ

ทำให้เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น และกองทุนน้ำแห่งชาติต้องมีระบบความโปร่งใส อาทิ ๑. จำนวนอัตรากำลังน้ำ ๒. การวัดปริมาณการใช้น้ำ ๓. การออกไปเรียกเก็บ ๔. การเก็บค่าใช้น้ำ และส่งให้หน่วยงานต่าง ๆ ๕. การนำเงินไปใช้ประโยชน์นั้น จะต้องมีความสะดวกในการจ่ายเงินค่าใช้น้ำ และต้องสามารถสอบทานความถูกต้องของปริมาณการใช้น้ำไม่ให้มีการลักลอบใช้น้ำ

สิ่งสำคัญต้องทำความเข้าใจกับประชาชนถึงความจำเป็น เนื่องจากแหล่งน้ำเป็นสาธารณประโยชน์ซึ่งรัฐบาลลงทุนพัฒนาโดยใช้งบประมาณจำนวนมาก และมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ จึงต้องมีส่วนร่วมจากผู้ใช้น้ำเพื่อให้มีงบประมาณในการลงทุนและดูแลรักษา ในกรณีการก่อสร้างแหล่งน้ำใหม่ ซึ่งมีประชาชนได้รับผลกระทบ ต้องแบ่งค่าใช้น้ำส่วนหนึ่งในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ เช่นเดียวกับโครงการอื่น ๆ ของรัฐบาล เช่นการให้เช่าที่ ส.ป.ก. เพื่อกิจการอื่นที่ไม่ใช่เกษตรกรรม ตลอดจนอัตรากำลังน้ำต้องเหมาะสม ซึ่งต้องทำให้ภาคเอกชนสามารถแข่งขันได้ด้วย”

๑. การเชื่อมโยงข้อมูล

ดังที่ได้กล่าวในบทของปัญหา การขาดแหล่งข้อมูลที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ของปริมาณความต้องการและปริมาณการผลิต เกษตรกรและโรงงานขาดข้อมูลเชื่อมโยงด้านปริมาณการผลิตที่ชัดเจนและแม่นยำ ประกอบกับจำนวนโรงงานแปรรูปในประเทศที่สูง ทำให้การวางแผนการผลิตและการแปรรูปให้สอดคล้อง และการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อให้มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องเป็นไปได้

เมื่อมีวัตถุดิบในฤดูกาลมากเกินความต้องการ เกษตรกรไม่สามารถขายวัตถุดิบให้แก่ทางโรงงานได้ และเมื่อมีวัตถุดิบไม่เพียงพอ โรงงานจะแข่งขันในการแย่งซื้อวัตถุดิบ โดยไม่มีความริเริ่มในการพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกร ใช้น้ำเป็นแรงจูงใจในการจัดหา

เพื่อเป็นการประกันตลาดให้กับเกษตรกร พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.๒๕๖๐ ได้ตราขึ้น โดยที่ปัจจุบันมีการนำระบบเกษตรพันธสัญญามาใช้ในกระบวนการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรอย่างแพร่หลาย ซึ่งหากมีการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาให้มีความเป็นธรรมตามหลักสากลจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านรายได้ และได้รับการถ่ายทอดความรู้อันจำเป็นตลอดจนเทคโนโลยีการผลิตที่มีมาตรฐาน มีการควบคุมต้นทุนในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร มีการป้องกันความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกและผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรสามารถประกอบธุรกิจโดยได้รับผลิตผลที่มีคุณภาพมาตรฐานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งทางธุรกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันในตลาดการค้าเสรีได้ต่อไป

อย่างไรก็ตาม โดยที่การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญามีลักษณะผสมผสานระหว่างสัญญาจ้างทำของ สัญญาจ้างแรงงาน และสัญญาซื้อขายซึ่งมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการวิเคราะห์ถึงความคุ้มค่าและต้นทุน ในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร ส่งผลให้ในกรณีที่คู่สัญญาเป็นเกษตรกรรายย่อยซึ่งมีอำนาจต่อรองในการทำสัญญาน้อยกว่าผู้ประกอบการกิจการเกษตร มีความเสี่ยงในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา สมควรที่รัฐจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย รวมทั้งกำหนดกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

จุดอ่อนของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐ คือเป็นการทำสัญญาด้วยความสมัครใจ ไม่ได้จัดระบบทั้งอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความแตกต่างและความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงงานที่ทำสัญญา และ โรงงานที่เลือกไม่ทำสัญญา และอาจส่งผลกระทบต่อเกษตรกรในภาครวมที่อาจไม่มีความไว้วางใจต่อโรงงานแปรรูป

๒. เสถียรภาพของราคาผลิตผลส่งโรงงาน

ราคาขายของเกษตรกรควรมีเสถียรภาพและมีการผันผวนไม่มาก ทั้งนี้ควรสูงกว่าต้นทุนการเพาะปลูก เพื่อสร้างรายได้แก่เกษตรกรอย่างเพียงพอและยั่งยืน และเพื่อให้ต้นทุนการแปรรูปของโรงงานอยู่ในระดับที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ความผันผวนของราคาอย่างรุนแรงส่งผลให้เกษตรกรขาดความมั่นใจ

๓. ต้นทุนการเพาะปลูกของเกษตรกร

ต้นทุนการเพาะปลูกของเกษตรกรประกอบด้วยราคาปุ๋ยและเคมีเกษตร ค่าแรงงาน ค่าขนส่ง ทั้งนี้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตจากไร จะลดต้นทุนการเพาะปลูก และยกระดับเกษตรกรให้ได้รับรองการเพาะปลูกที่ดี (Good Agricultural Practice – GAP) โดยมีการควบคุมการใช้ปุ๋ยและเคมีเกษตร รวมถึงให้มีระบบเอกสารสำหรับการทวนสอบ จะเพิ่มคุณภาพของสับปะรดส่งโรงงานและลดการสูญเสียจากการคัดคุณภาพ

๔. แรงงานที่เพียงพอต่อการเพาะปลูกในไร่ และในโรงงานแปรรูป

แรงงานภาคเกษตรกรรมขาดแคลน ปัจจุบันมีการใช้แรงงานต่างด้าวทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม และมีความต้องการเพิ่ม ควรมีการเปิดให้มีแรงงานต่างด้าวในภาคเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการ และควรมีการตรวจสอบการว่าจ้างให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน และคำนึงความรับผิดชอบต่อสังคม

๕. การพัฒนาสายพันธุ์ใหม่

เพื่อให้ได้คุณภาพทัดเทียมกับสินค้าจากประเทศคู่แข่ง และลดการสูญเสียในขบวนการผลิต

สรุป

ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การแปรรูป ที่ได้วิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

ปัญหา

๑. ขาดแหล่งข้อมูลที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ของปริมาณความต้องการและปริมาณการผลิต เกษตรกรและโรงงานขาดข้อมูลเชื่อมโยงด้านปริมาณการผลิตที่ชัดเจนและแม่นยำ
๒. ผลผลิตการเกษตรต่ำ เนื่องจากเทคโนโลยี เครื่องจักร และวิธีการเพาะปลูกที่ไม่ทันสมัย การเพาะปลูกในแปลงขนาดเล็ก และการขาดระบบชลประทานและการพัฒนาคุณภาพดิน และพันธุ์พืชที่ดี
๓. ราคาสินค้าเกษตรมีการผันผวนอย่างรุนแรงส่งผลกระทบต่อตลาดและการผลิต

อุปสรรค

๑. ประเทศไทยไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางศุลกากร (Generalized System of Preference – GSP) จากสหภาพยุโรปสำหรับสินค้าสับประรดกระป๋อง ผลต่างในอัตราภาษีศุลกากรทำให้สินค้าสับประรดจากประเทศไทยแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ลำบากขึ้น
๒. การแข่งขันจากผู้ผลิตภายในประเทศสูงด้วยมีโรงงานแปรรูปในจำนวนมาก ทำให้ความร่วมมือน้อยในการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากแต่ละโรงงานมีความต้องการรับซื้อวัตถุดิบให้เพียงพอที่จะป้อนกำลังการผลิตของเครื่องจักร
๓. อัตราแลกเปลี่ยนมีผลกระทบต่อความสามารถในการส่งออกของประเทศไทย ด้วยการเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของ การส่งออก และการได้ดุลการค้าและเงินเดินสะพัด เงินบาทมีแนวโน้มที่จะแข็งค่ากว่าเงินสกุลอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การแปรรูป

๑. ทรัพยากรน้ำที่เพียงพอต่อการเพาะปลูก และการประกาศใช้ร่าง พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ... จะไม่สร้างภาระต้นทุนแต่เกษตรกรและโรงงานแปรรูป
๒. การเชื่อมโยงข้อมูลด้านปริมาณการผลิตที่ชัดเจนและแม่นยำ ให้ได้มาซึ่งปริมาณความต้องการและปริมาณการผลิต ทำให้สามารถวางแผนการเพาะปลูก การแปรรูป และการส่งออกอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ ด้วยเกษตรพันธะสัญญา Contract Farming ระหว่างเกษตรกรและโรงงานทั้งระบบ

๓. ควบคุมและลดต้นทุนการเพาะปลูกของเกษตรกรด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตจากไร่ และยกระดับเกษตรกรให้ได้รับรองการเพาะปลูกที่ดี (Good Agricultural Practice – GAP) ให้มีการควบคุมการใช้ปุ๋ยและเคมีเกษตร รวมถึงให้มีระบบเอกสารสำหรับการทวนสอบ จะเพิ่มคุณภาพของสับปะรดส่งโรงงานและลดการสูญเสียจากการคัดคุณภาพ

๔. แรงงานที่เพียงพอต่อการเพาะปลูกในไร่ และในโรงงานแปรรูป โดยควรเปิดให้มีแรงงานต่างด้าวในภาคเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการ และควรมีการตรวจสอบการว่าจ้างให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน และคำนึงความรับผิดชอบทางสังคม

๕. การพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ เพื่อให้ได้คุณภาพทัดเทียมกับสินค้าจากประเทศคู่แข่ง และลดการสูญเสียในขบวนการผลิต

บทที่ ๔

แนวทางการสร้างรายได้ที่มั่นคงของเกษตรกร

การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการเกษตร

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

1. ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. นายกสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป
3. อุปนายกและประธานกลุ่มผู้ผลิตสับปะรด สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป

ได้ให้ความเห็นว่าร่างยุทธศาสตร์สับปะรด ปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา หอหรือระหว่างเกษตรกรและโรงงาน โดยมีภาครัฐเป็นผู้ช่วยกำกับดูแลและสนับสนุนด้านงบประมาณ เป็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้ จึงมีข้อเสนอให้จัดลำดับยุทธศาสตร์ โดยสามารถดำเนินยุทธศาสตร์ในระยะที่ ๑ อย่างเร่งด่วนได้ทันที ดังปรากฏในตารางที่ ๔-๑ ดังนี้

ตารางที่ ๔-๑ ยุทธศาสตร์ในระยะที่ ๑ – ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ปัญหา/อุปสรรค/ปัจจัย	ยุทธศาสตร์	เหตุผล	หน่วยงานรับผิดชอบ
ขาดแหล่งข้อมูลที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ของปริมาณความต้องการและปริมาณการผลิต เกษตรกรและโรงงานขาดข้อมูลเชื่อมโยงด้านปริมาณการผลิตที่ชัดเจนและแม่นยำ	การเชื่อมโยงข้อมูล ๑. สร้างกลไกด้านกฎระเบียบ ข้อกำหนดตามกฎหมาย ให้เกษตรกรและโรงงานแปรรูปสับปะรดต้องร่วมกันวางแผนการผลิตและการรับซื้อให้สอดคล้องกับความต้องการในลักษณะของ	การทำสัญญาข้อตกลง (Contract Farming) ๑. ขึ้นทะเบียนเกษตรกรให้ทราบจำนวนพื้นที่เพาะปลูกเพื่อประโยชน์ในการทำสัญญา ๒. ใช้พรบ. ส่งเสริมและพัฒนาระบบ	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป สมาคมอุตสาหกรรมสับปะรดไทย สมาคมชาวไร่สับปะรดไทย
ราคาสินค้าเกษตรที่ผันผวนอย่างรุนแรงส่งผลกระทบต่อการตลาดและการผลิต	การทำสัญญาข้อตกลง (Contract Farming)	๒๕๖๐ กำหนดให้มีการทำสัญญาทั้งระบบ	เกษตรพันธสัญญา พ.ศ.

ตารางที่ ๔-๑ ยุทธศาสตร์ในระยะที่ ๑ – ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (ต่อ)

ปัญหา/อุปสรรค/ปัจจัย	ยุทธศาสตร์	เหตุผล	หน่วยงานรับผิดชอบ
	<p>การเชื่อมโยงข้อมูล (ต่อ)</p> <p>๒. ส่งเสริมการผลิตสับปะรดโรงงานและสับปะรดบริโภคสดในพื้นที่ที่เหมาะสมตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารเชิงรุก (Agricultural Map for Adaptive Management : Agri – Map) รวมทั้งปรับปรุงการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด</p>	<p>การทำสัญญาข้อตกลง (Contract Farming)</p> <p>๓. จะสร้างความมั่นใจกับเกษตรกรในการขายผลิตผลให้แก่โรงงาน และโรงงานสามารถวางแผนการผลิตและการขายได้อย่างแม่นยำ หากมีผลิตผลส่วนเกินกว่าที่ทางโรงงานจะรับไว้ได้</p>	
<p>ผลผลิตการเกษตรต่ำเนื่องจากเทคโนโลยีเครื่องจักร และวิธีการเพาะปลูกที่ไม่ทันสมัย การเพาะปลูกในแปลงขนาดเล็ก และขาดระบบชลประทานและการพัฒนาคุณภาพดินและพันธุ์พืชที่ดี</p>	<p>การผลิต</p> <p>๑. ส่งเสริมการผลิตสับปะรดตามหลักเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practices - GAP) ให้แก่เกษตรกรเพื่อลดต้นทุนการผลิตแลเพิ่มคุณภาพผลิตผลให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด</p> <p>๒. การป้องกันแก้ไขปัญหาสารไนเตรทตกค้างจากการใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกร เช่น ปุ๋ยและสารเคมีต่าง ๆ รวมทั้งที่ตกค้างตามธรรมชาติ</p> <p>๓. ส่งเสริมและรณรงค์ป้องกันการแก้ไขปัญหาโรคเหี่ยวสับปะรด</p>	<p>การผลิตตาม GAP</p> <p>๑. จะสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิต โดยใช้ปุ๋ยและเคมีเกษตรน้อยลง</p> <p>๒. แก้ไขปัญหาสารไนเตรทจากปุ๋ยตกค้างที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสินค้าสำเร็จรูป</p> <p>๓. มีการป้องกันแก้ไขโรคเหี่ยว</p> <p>๔. มีเอกสารการทวนสอบเพื่อให้เกิดความมั่นใจต่อผู้ซื้อ/ผู้บริโภคในต่างประเทศตามข้อกำหนด Traceability</p> <p>๕. เพิ่มผลิตผลต่อไร่</p>	<p>กรมวิชาการเกษตร</p> <p>สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป</p> <p>สมาคมอุตสาหกรรมสับปะรดไทย</p> <p>สมาคมชาวไร่สับปะรดไทย</p>

ตารางที่ ๔-๑ ยุทธศาสตร์ในระยะที่ ๑ – ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (ต่อ)

ปัญหา/อุปสรรค/ปัจจัย	ยุทธศาสตร์	เหตุผล	หน่วยงานรับผิดชอบ
จัดหาแรงงานที่เพียงพอต่อการเพาะปลูกในไร่และในโรงงานแปรรูป โดยควรเปิดให้มีแรงงานต่างด้าวในภาคเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการ และควรมีการตรวจสอบการว่าจ้างให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน และคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม	แรงงานเพื่อการผลิต ประสานและอำนวยความสะดวกในการจัดหาแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องเข้าสู่ภาคการเกษตร	๑. จัดหาแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องเข้าทำงานในภาคการเกษตร ๒. ให้แรงงานสามารถเคลื่อนย้ายพื้นที่การทำงานได้ตามความเหมาะสม โดยการควบคุมของผู้ว่าจ้าง เพื่อให้มีประสิทธิภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ผู้ว่าจ้างควรคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานเพื่อป้องกันการโจมตีจาก NGO	กระทรวงแรงงาน สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป สมาคมอุตสาหกรรมสับประรดไทย สมาคมชาวไร่สับประรดไทย

ยุทธศาสตร์ในตารางที่ ๔-๒ นั้น จำเป็นต้องใช้เวลาและงบประมาณในการพัฒนาในระยะยาวและต่อเนื่อง เพื่อให้ได้สายพันธุ์ที่มีคุณภาพ ทนทานต่อโรคแมลง ลดการสูญเสียหลังเก็บเกี่ยว มีภาครัฐช่วยสนับสนุนจัดหาแหล่งน้ำและแหล่งเงินทุน เพื่อการเพิ่มผลผลิตและการทำเทคโนโลยีมาใช้ในเกษตรกรรม

ตารางที่ ๔-๒ ยุทธศาสตร์ในระยะที่ ๒

ยุทธศาสตร์
จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำในไร่นาเพื่อการผลิตสับปะรดคุณภาพ สามารถกระจายผลผลิตให้ออกสู่ตลาดในปริมาณและช่วงเวลาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรเกษตรกรที่ปลูกสับปะรด โดยถ่ายทอดองค์ความรู้ เชื่อมโยงเครือข่ายผู้ปลูกสับปะรด และส่งเสริมให้กลุ่มผู้ปลูกสับปะรดนำเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มไปดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสับปะรด
ส่งเสริมการถ่ายทอด การเรียนรู้ด้านสับปะรดแก่เกษตรกรให้เป็นผู้ผลิตสับปะรดมืออาชีพ เช่น หลักสูตรการศึกษาแบบการศึกษานอกโรงเรียน โดยผ่านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และเครือข่าย
วิจัยเทคโนโลยีการผลิต และพัฒนาพันธุ์สับปะรดที่ทนทานต่อโรคและแมลง และให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของโรงงานแปรรูปสับปะรดและตลาดบริโภคสด รวมกระจายพันธุ์สับปะรดไปสู่เกษตรกร และวิจัยเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว

สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป ซึ่งประกอบด้วยผู้ผลิตกลุ่มสับปะรด และผู้ผลิตกลุ่มสินค้าอื่น ๆ ดำเนินการถึงปัญหาราคาคต่ำของผลผลิตสับปะรดในฤดูกาลปี พ.ศ. ๒๕๖๑ และเป็นวงจรของอุตสาหกรรมที่แปรปรวนไปตามปรากฏการณ์ El Nino และ La Nina สมาคมฯ ได้มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

๑. สามารถกำหนดราคาตลาดได้ ประกาศให้การทำเกษตรพันธะสัญญาและการขึ้นทะเบียนเกษตรกรเป็นการปฏิบัติในภาคบังคับสำหรับอุตสาหกรรมสับปะรด เพื่อให้เกษตรกรได้รับการคุ้มครองและมีความมั่นใจว่าผลผลิตที่ได้จะมีผู้รับซื้อแน่นอนในราคาและปริมาณที่ระบุในสัญญา เป็นการประกันความมั่นคงทางรายได้ของเกษตรกร อีกทั้งสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลวางแผนการดำเนินการส่งเสริมให้ความรู้ หรือให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ แก่เกษตรกรได้เหมาะสมและทันทั่วถึง เนื่องจากทราบพิกัดและขนาดของแปลงเพาะปลูกที่ถูกต้อง ทั้งยังช่วยให้บริษัทผู้ผลิตสามารถวางแผนการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว ร่วมกับเกษตรกรคู่สัญญาได้ ช่วยให้ผลผลิตที่ออกมีความสม่ำเสมอ ราคามีเสถียรภาพ ปริมาณเหมาะสมกับความต้องการของตลาด จึงกำหนดราคาสินค้าในตลาดได้

๒. สามารถกำหนดพื้นที่และปริมาณเพาะปลูกได้ การสำรวจพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดของประเทศให้แม่นยำ โดยอาศัยเทคโนโลยีภาพถ่ายดาวเทียม ความถี่ในการถ่ายภาพอย่างน้อยไตรมาสละ 1 ครั้ง เพื่อให้เห็นสภาพพื้นที่เพาะปลูก ชนิดและปริมาณของผลผลิตทางการเกษตร เพื่อใช้ในการวางแผนจัดการผลผลิตเกษตรในภาพรวมของประเทศ และสำรวจพื้นที่โดยละเอียดอย่าง

น้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยใช้เทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับ (Drone) ซึ่งจะช่วยให้เห็นสภาพพื้นที่และผลผลิตได้ชัดเจน เพื่อใช้คำนวณผลผลิตได้แม่นยำขึ้น และควรจัดโซนนิ่งพื้นที่เพาะปลูกให้ชัดเจน เพื่อควบคุมปริมาณผลผลิต และป้องกันการขาดหรือล้นของผลผลิต

๓. สามารถกำหนดคุณภาพและลดต้นทุนผลผลิตได้ : การส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรทุกระดับปฏิบัติตามมาตรการเกษตรที่ดี (GAP) ซึ่งนอกจากจะช่วยในเรื่องของคุณภาพความปลอดภัยของผลผลิต แล้วการปฏิบัติตามระบบ GAP เกษตรกรจะไม่ใช้สารเคมีต่าง ๆ เกินความจำเป็นจึงช่วยลดต้นทุนการผลิต อีกทั้งการส่งเสริมให้ความรู้ของภาครัฐในการเพิ่มผลผลิตเพื่อลดต้นทุนของผลผลิตของไทยให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ ซึ่งต้นทุนผลผลิตของประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์อยู่ราว ๘๐ - ๑๐๐ ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน

๔. เร่งหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าสับประรดแปรรูปและเปิดการเจรจาเขตเสรีการค้าระหว่างไทย และสหภาพยุโรป เนื่องจากไทยถูกตัดสิทธิ EU-GSP ทำให้สินค้าสับประรดมีอัตราการนำเข้าสหภาพยุโรป อยู่ที่ร้อยละ ๑๙.๒ ในขณะที่อินโดนีเซียได้สิทธิ GSP อัตราการนำเข้าต่ำกว่าร้อยละ ๓.๕ และฟิลิปปินส์ได้สิทธิ GSP Plus อัตราการนำเข้าร้อยละศูนย์ ซึ่งทำให้ไทยเสียเปรียบในด้านราคาเนื่องจากภาษีนำเข้าที่สูงกว่า

สรุป

แนวทางการสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกรที่จะสามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่เหมาะสม

๑. กำหนดการทำสัญญาข้อตกลง Contract Farming ทั้งอุตสาหกรรม ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.๒๕๖๐ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลการผลิตภาคเกษตรกับความต้องการแปรรูปของโรงงาน จะสามารถวางแผนการเพาะปลูกและการผลิตได้อย่างชัดเจน จะสามารถลดความสูญเสีย

๒. จัดทำกรขึ้นทะเบียนเกษตรกรให้ทราบจำนวนพื้นที่เพาะปลูก และเป็นข้อมูลสำหรับการทำสัญญาข้อตกลง Contract Farming โดยสำรวจพื้นที่การเพาะปลูกด้วยเทคโนโลยีภาพถ่ายดาวเทียม ความถี่ในการถ่ายภาพอย่างน้อย ไตรมาสละ 1 ครั้ง เพื่อให้เห็นสภาพพื้นที่เพาะปลูก ชนิดและปริมาณของผลผลิตทางการเกษตร เพื่อใช้ในการวางแผนจัดการผลผลิตเกษตรในภาพรวมของประเทศ และสำรวจพื้นที่โดยละเอียดอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยใช้เทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับ (Drone) ซึ่งจะช่วยให้เห็นสภาพพื้นที่และผลผลิตได้ชัดเจน เพื่อใช้คำนวณ

ผลผลิตได้แม่นยำขึ้น และควรจัดโซนนิ่งพื้นที่เพาะปลูกให้ชัดเจน เพื่อควบคุมปริมาณผลผลิต และป้องกันการขาดหรือล้นของผลผลิต

๓. มีการเพิ่มศักยภาพการผลิตโดยการนำหลักเกษตรดีที่เหมาะสม GAP มาปฏิบัติ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ป้องกันแก้ไขปัญหาราชาโรคในตรรกค้ำง และปัญหาโรคเหี่ยวสั้บประรด และเพิ่มคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๔. จัดหาแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องเข้าทำงานในภาคการเกษตร และให้แรงงานสามารถเคลื่อนย้ายพื้นที่การทำงานได้ตามความเหมาะสม โดยการควบคุมของผู้อ้างเพื่อให้มีประสิทธิภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกัน ผู้อ้างควรคำนึงเรื่องความรับผิดชอบทางสังคม และปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานเพื่อป้องกันการโจมตีจาก NGO

๕. จัดหาแหล่งน้ำให้เหมาะสมและเพียงพอ เพื่อการเพาะปลูกให้ได้คุณภาพที่ดี และสามารถกระจายผลผลิตในทุกช่วงเวลาเพื่อสอดคล้องกับความต้องการ

๖. พัฒนาสายพันธุ์ใหม่ เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และเป็นที่ยอมรับของตลาด

๗. ถ่ายทอดองค์ความรู้ วิจัยเทคโนโลยีการผลิต เพื่อลดต้นทุนการเพาะปลูก รวมถึงให้การสนับสนุนเงินลงทุนในเครื่องจักรเกษตร

๘. เร่งหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าสั้บประรดแปรรูปและเปิดการเจรจาเขตเสรีการค้าระหว่างไทย และสหภาพยุโรป เนื่องจากไทยถูกตัดสิทธิ EU-GSP ทำให้สินค้าสั้บประรดมีอัตราภาษีการนำเข้าสหภาพยุโรป อยู่ที่ร้อยละ ๑๕.๒ ในขณะที่อิน โคนีเซียได้สิทธิ GSP อัตราภาษีนำเข้าต่ำกว่าร้อยละ ๓.๕ และฟิลิปปินส์ได้สิทธิ GSP Plus อัตราภาษีนำเข้าร้อยละศูนย์ ซึ่งทำให้ไทยเสียเปรียบในด้านราคาเนื่องจากภาษีนำเข้าที่สูงกว่า

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการวิจัยศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด แนวทางปฏิบัติ การพัฒนาเกษตร
ยั่งยืนสำหรับการแปรรูปเพื่อส่งออก พบว่า ร่างยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนา
ต่าง ๆ มุ่งเน้นการพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศไทยอย่างยั่งยืนใน ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านเศรษฐกิจ โดยให้ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตที่สำคัญในเวทีโลก สามารถพัฒนาต่อ
ยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูง และขับเคลื่อน
การเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตทั้งเชิงปริมาณและ
มูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร เพื่อรักษารายได้เดิมและเสริมสร้างอนาคตใหม่ที่
สร้างรายได้สูง ทั้งเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ และเกษตรอัจฉริยะ
เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น การสร้างโอกาสให้แก่เกษตรกรรายย่อยและแรงงานเพื่อให้สามารถ
เข้ามามีส่วนร่วมในการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศผ่านการสนับสนุนทางด้านการศึกษา การ
ฝึกอบรม และเสริมสร้างทักษะแรงงาน

๒. ด้านความปลอดภัย โดยให้ผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับมาตรฐาน เข้าสู่ระบบ
มาตรฐานการจัดการคุณภาพที่ได้รับการรับรองจากสถาบัน การกำหนดมาตรการกำกับดูแลการ
จำหน่ายสารเคมีและการยกเลิกการขึ้นทะเบียนสารเคมีทางการเกษตรที่ไม่ปลอดภัย

๓. ด้านสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาข้อมูลมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ข้อมูลรอยเท้า
คาร์บอน (carbon footprint) และรอยเท้าน้ำ (water footprint) คำนึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ในขณะที่หลักการแนวคิดขององค์การอาหารและเกษตร สหประชาชาติซึ่งเป็นหลัก
ของมาตรฐานภาคสมัครขององค์กรเอกชนระหว่างประเทศ ได้รวมมิติและองค์ประกอบการพัฒนา
อย่างยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตรในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ด้านธรรมาภิบาล - จริยธรรมทางธุรกิจ การรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม กฎหมาย
และการบริหาร

๒. ด้านสิ่งแวดล้อม - คุณลักษณะบรรยากาศ น้ำ ที่ดิน และความหลากหลายทางชีวภาพ

๓. ด้านเศรษฐกิจ – พิจารณาการลงทุน ความเสี่ยง คุณภาพสินค้าและข้อมูล และเศรษฐกิจท้องถิ่น

๔. ด้านความเป็นอยู่ทางสังคม – ให้มีการดำรงชีวิตที่ดี มีการค้าที่เป็นธรรม รักษาสิทธิของแรงงาน คำนึงถึงความปลอดภัยและสุขภาพ และอนุรักษ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ การค้าที่เป็นธรรมยังครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิตขั้นต้นมีสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มเพื่อการต่อรอง มีทางเลือกที่เป็นธรรม และมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มีราคาที่เป็นธรรม มีการเจรจาอย่างเป็นธรรม และมีแก้ไขข้อพิพาทอย่างเป็นธรรม ความรับผิดชอบของผู้ซื้อคือต้องยอมรับสิทธิเสรีภาพและเจรจาเงื่อนไขอย่างเป็นธรรม โดยรับหลักการด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ซึ่งประกอบด้วย การปกป้อง การเคารพ และการเยียวยา (Protect, Respect and Remedy) เป็นจุดยืนด้านสิทธิมนุษยชนของแรงงาน การเคารพที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจคือความรับผิดชอบต่อสิทธิมนุษยชนเมื่อธุรกิจและกิจการที่เกี่ยวข้องกันนั้นจะมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

ดังนั้น แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การต่างประเทศให้ความสำคัญต่ออำนาจการต่อรอง สิทธิมนุษยชน และการค้าที่เป็นธรรมต่อเกษตรกรและแรงงาน นอกเหนือจากการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ ความปลอดภัย และการรักษาสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การแปรรูปสินค้าเกษตร กรณีสินค้าสับปะรด พบว่า

ปัญหา

๑. ขาดแหล่งข้อมูลที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ของปริมาณความต้องการและปริมาณการผลิต เกษตรกรและโรงงานขาดข้อมูลเชื่อมโยงด้านปริมาณการผลิตที่ชัดเจนและแม่นยำ

๒. ผลผลิตการเกษตรต่ำ เนื่องจากเทคโนโลยี เครื่องจักร และวิธีการเพาะปลูกที่ไม่ทันสมัย การเพาะปลูกในแปลงขนาดเล็ก และการขาดระบบชลประทานและการพัฒนาคุณภาพดิน และพันธุ์พืชที่ดี

๓. ราคาสินค้าเกษตรมีการผันผวนอย่างรุนแรงส่งผลกระทบต่อตลาดและการผลิต

อุปสรรค

๑. ประเทศไทยไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางศุลกากร (Generalized System of Preference – GSP) จากสหภาพยุโรปสำหรับสินค้าสับปะรดกระป๋อง ผลต่างในอัตราภาษีศุลกากรทำให้สินค้าสับปะรดจากประเทศไทยแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ลำบากขึ้น

๒. การแข่งขันจากผู้ผลิตภายในประเทศสูงด้วยมีโรงงานแปรรูปในจำนวนมาก ทำให้ความร่วมมือน้อยในการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากแต่ละโรงงานมีความต้องการรับซื้อวัตถุดิบให้เพียงพอที่จะป้อนกำลังการผลิตของเครื่องจักร

๓. อัตราแลกเปลี่ยนมีผลกระทบต่อความสามารถในการส่งออกของประเทศไทย ด้วยการเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของ การส่งออก และการได้ดุลการค้าและเงินเดินสะพัด เงินบาทมีแนวโน้มที่จะแข็งค่ากว่าเงินสกุลอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การแปรรูป

๑. ทรัพยากรน้ำที่เพียงพอต่อการเพาะปลูก และการประกาศใช้ร่าง พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ... จะไม่สร้างภาระต้นทุนแต่เกษตรกรและโรงงานแปรรูป

๒. การเชื่อมโยงข้อมูลด้านปริมาณการผลิตที่ชัดเจนและแม่นยำ ให้ได้มาซึ่งปริมาณความต้องการและปริมาณการผลิต ทำให้สามารถวางแผนการเพาะปลูก การแปรรูป และการส่งออกอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ ด้วยเกษตรกรพันธสัญญา Contract Farming ระหว่างเกษตรกรและโรงงานทั้งระบบ

๓. ควบคุมและลดต้นทุนการเพาะปลูกของเกษตรกรด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตจากไร่ และยกระดับเกษตรกรให้ได้รับรองการเพาะปลูกที่ดี (Good Agricultural Practice – GAP) ให้มีการควบคุมการใช้ปุ๋ยและเคมีเกษตร รวมถึงให้มีระบบเอกสารสำหรับการทวนสอบ จะเพิ่มคุณภาพของสับปะรดส่งโรงงานและลดการสูญเสียจากการคัดคุณภาพ

๔. แรงงานที่เพียงพอต่อการเพาะปลูกในไร่ และในโรงงานแปรรูป โดยควรเปิดให้มีแรงงานต่างด้าวในภาคเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการ และควรมีการตรวจสอบการว่าจ้างให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน และคำนึงความรับผิดชอบทางสังคม

๑. การพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ เพื่อให้ได้คุณภาพทัดเทียมกับสินค้าจากประเทศคู่แข่ง และลดการสูญเสียในขบวนการผลิต

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการแปรรูปสินค้าสับปะรดเพื่อเพิ่มการส่งออกต่างประเทศ พบว่า แนวทางการสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกรที่จะสามารถขายผลิตผลได้ในราคาที่เหมาะสม

๑. กำหนดการทำสัญญาข้อตกลง Contract Farming ทั้งอุตสาหกรรม ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.๒๕๖๐ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลการผลิตภาคเกษตรกับความต้องการแปรรูปของโรงงาน จะสามารถวางแผนการเพาะปลูกและการผลิตได้อย่างชัดเจน จะสามารถลดความสูญเสีย

๒. จัดทำกรีนซึนทะเบียนเกษตรกรให้ทราบจำนวนพื้นที่เพาะปลูก และเป็นข้อมูลสำหรับการทำสัญญาข้อตกลง Contract Farming โดยสำรวจพื้นที่การเพาะปลูกด้วยเทคโนโลยีภาพถ่ายดาวเทียมและอากาศยานไร้คนขับ (Drone) เพื่อให้เห็นสภาพพื้นที่เพาะปลูก ชนิดและปริมาณของผลผลิตทางการเกษตร เพื่อใช้ในการวางแผนจัดการผลผลิตเกษตรในภาพรวมของประเทศ รวมถึงการจัดโซนนิ่งพื้นที่เพาะปลูกให้ชัดเจน เพื่อควบคุมปริมาณผลผลิต และป้องกันการขาดหรือล้นของผลผลิต

๓. มีการเพิ่มศักยภาพการผลิตโดยการนำหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม GAP มาปฏิบัติ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ป้องกันแก้ไขปัญหาสารในตรรกค้ำ และปัญหาโรคเหี่ยวสับประรด และเพิ่มคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๔. จัดหาแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องเข้าทำงานในภาคการเกษตร และให้แรงงานสามารถเคลื่อนย้ายพื้นที่การทำงานได้ตามความเหมาะสม โดยการควบคุมของผู้ว่าจ้างเพื่อให้มีประสิทธิภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกัน ผู้ว่าจ้างควรคำนึงเรื่องความรับผิดชอบทางสังคม และปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานเพื่อป้องกันการโจมตีจาก NGO

๕. จัดหาแหล่งน้ำที่เหมาะสมและเพียงพอ เพื่อการเพาะปลูกให้ได้คุณภาพที่ดี และสามารถกระจายผลผลิตในทุกช่วงเวลาเพื่อสอดคล้องกับความต้องการ

๖. พัฒนาสายพันธุ์ใหม่ เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และเป็นที่ยอมรับของตลาด

๗. ถ่ายทอดองค์ความรู้ วิจัยเทคโนโลยีการผลิต เพื่อลดต้นทุนการเพาะปลูก รวมถึงให้การสนับสนุนเงินลงทุนในเครื่องจักรเกษตร

๘. เร่งหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าสับประรดแปรรูปและเปิดการเจรจาเขตเสรีการค้าระหว่างไทย และสหภาพ

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ใน ๓ ด้านดังนี้

๑. ด้านนโยบาย – การพัฒนาอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ในโซ่อุปทาน ความรับผิดชอบต่อสังคม สิทธิมนุษยชน และการค้าที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ประเทศไทยได้รับการยกระดับจากประเทศสหรัฐอเมริกาในรายงานการค้ามนุษย์ (Trafficking in Person Report – TIP) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑ นี้ จากระดับ Tier 2 Watch List เป็นระดับ Tier 2 ด้วยความพยายามของรัฐในการดูแลและจัดการแรงงานในอุตสาหกรรมประมงและ

ต่อเนื่อง สหรัฐอเมริกาคงเฝ้าติดตามเรื่องความรับผิดชอบทางสังคมและมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง และมีการสำรวจในภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่นเกษตรกรรม

ในร่างยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาไม่ได้เน้นประเด็นนี้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับแนวคิดและมาตรฐานสากล ภาคอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อส่งออกพืชตะหนักและค่านึงถึงประเด็นนี้อย่างเสมอ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามมาตรฐานสากลที่ผู้ซื้อในประเทศสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาอาจเรียกร้อง อย่างไรก็ตาม ภาครัฐควรมีการพิจารณาการยอมรับข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่นำมาปฏิบัติใช้ในประเทศ ไม่ให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อเศรษฐกิจไทย

๒. ด้านปฏิบัติ – การกำหนดราคา सबปะรดสดป้อนโรงงานเป็นราคาเดียวทั้งฤดูกาล ที่มีราคาเหมาะสมที่ให้อัตราค่าตอบแทนแก่เกษตรกรอย่างเพียงพอ เป็นราคาในการทำเกษตรพันธะสัญญาระหว่าง โรงงานแปรรูปและเกษตรกร อยู่บนพื้นฐานของการค้าที่เป็นธรรม ตามหลักการของ SAFA ทั้งนี้มาตรการนี้จะ

๒.๑ ลดความเสี่ยงด้านราคาที่เกษตรกรจะขายให้แก่โรงงานแปรรูป และราคาส่งออกสินค้า सबปะรดแปรรูป

๒.๒ ลดความเสี่ยงด้านปริมาณ ให้อัตราค่าตอบแทนโรงงานและปริมาณสินค้า सबปะรดแปรรูปเพื่อส่งออกสอดคล้องกับความต้องการในตลาดโลก

๓. ด้านวิชาการ – เร่งรัดการพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ให้มีคุณภาพเทียบเท่าคู่แข่งในต่างประเทศและขยายการเพาะปลูกทดแทนพันธุ์เดิม ยุทธศาสตร์ सबปะรดได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์นี้ การพัฒนาสายพันธุ์จำเป็นต้องใช้เวลาและเงินทุนเป็นจำนวนมาก และเมื่อพัฒนาสายพันธุ์ได้ตามวัตถุประสงค์แล้ว การขยายพันธุ์เพื่อปลูกทดแทนพันธุ์เดิมต้องใช้เวลาและเงินทุนมากขึ้นอีก ขอให้ภาครัฐเร่งดำเนินการเรื่องนี้ โดยให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ มุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัญหาภายในประเทศและแนวทางการสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร โดยสร้างความเชื่อมโยงข้อมูลการผลิตภาคเกษตรกรรมและความต้องการของภาคอุตสาหกรรมการแปรรูป โดยยังไม่ได้นำความต้องการของผู้บริโภคในต่างประเทศและอุปทานของสินค้าทดแทน เช่นผลไม้สด หรือผลไม้แปรรูปอื่น ๆ ที่มีจำหน่ายในประเทศผู้นำเข้า เพื่อให้การวางแผนมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพแม่นยำยิ่งขึ้น และนำไปสู่การวางแผนการตลาดและการกำหนดราคาที่ชัดเจน ควรมีการวิจัยปัจจัยการตลาดเพิ่มเติม

บรรณานุกรม

“ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

[http://www.nesdb.go.th/download/document/ร่างยุทธศาสตร์ชาติ%20ระยะ%2020ปี%20\(พ.ศ2560%20-%202579\).pdf](http://www.nesdb.go.th/download/document/ร่างยุทธศาสตร์ชาติ%20ระยะ%2020ปี%20(พ.ศ2560%20-%202579).pdf), ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

เลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, สำนักงาน. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “ร่างยุทธศาสตร์ชาติ มิถุนายน ๒๕๖๑”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

http://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_DraftplanJune2018F.pdf, มิถุนายน ๒๕๖๑.

นายกรัฐมนตรี, สำนัก. “ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ” หน้า ๑ (เล่มที่ ๓) เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๒๔ ก, ราชกิจจานุเบกษา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/RF_Plan05.pdf, ๖ เมษายน ๒๕๖๑.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422, ๒๕๕๕.

เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. “แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://planning.dld.go.th/th/images/stories/section-5/2560/strategy02.pdf>, กันยายน ๒๕๕๕.

คณะกรรมการนโยบายและพัฒนาระดับประเทศแห่งชาติ. “ร่างยุทธศาสตร์ระดับประเทศปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕” มีนาคม ๒๕๖๐.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. “เกษตรกรรมยั่งยืน : วิถีเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืน”. มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน ๒๐๐๔.

ฐานเศรษฐกิจ. “ฉัตรชัย” สั่งตั้ง “กองทุนน้ำแห่งชาติ” เก็บเงินค่าน้ำเกษตรพาณิชย์-อุตสาหกรรม.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.thansettakij.com/content/274917>, ๑๐ เมษายน ๒๕๖๑.

วางแผนการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนัก. “ความหมายของเกษตรกรรม
ยั่งยืน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

http://www.nesdb.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=2700, เมษายน ๒๕๕๔.

“พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบการเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐”, เล่ม ๑๓๔ ตอนที่
๕๖ ก, ราชกิจจานุเบกษา. ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัติการชลประทาน พ.ศ.

คณิต ลิขิตวิทย์วุฒิ, ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สัมภาษณ์. ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

วิศิษฐ์ ลิ้มลือชา, นายกษมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป. สัมภาษณ์. ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

พรชัย พูลสุขสมบัติ, อุปนายกและประธานกลุ่มผู้ผลิตสับปะรด. สัมภาษณ์. ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป, สมาคม. “หนังสือที่ ๑๑๔/๒๕๖๑ เรื่องแนวทางแก้ไขปัญหาสับปะรด”.

๗ มิถุนายน ๒๕๖๑

Food and Agriculture Organization of the United Nations. “Sustainability Assessment of Food
and Agriculture Systems, Guideline Version 3.0”. (Online). Available:

<http://www.fao.org/3/a-i3957e.pdf>, 2014.

“European Development Policy on the Sustainable Development Goals”. (Online). Available:

https://ec.europa.eu/europeaid/policies/sustainable-development-goals_en, 2018.

Fairtrade International. (Online). Available: <https://www.fairtrade.net>, 2018.

Rainforest Alliance. (Online). Available: <https://www.rainforest-alliance.org>, 2018.

PepsiCo. “Global Sustainable Agriculture Policy”. (Online). Available:

[https://www.pepsico.com/docs/album/policies-doc/pepsico-sustainable-agriculture-policy-\(12-16-14\)-final.pdf?sfvrsn=2](https://www.pepsico.com/docs/album/policies-doc/pepsico-sustainable-agriculture-policy-(12-16-14)-final.pdf?sfvrsn=2), December 16, 2014.

The Coca-Cola Company. “Sustainable Agriculture Guiding Principles”. (Online). Available:

<https://www.coca-colacompany.com/content/dam/journey/us/en/private/fileassets/pdf/sagp/SAGP-2013.pdf>, June 2013.

The Rio Declaration on Environment and Development (1992), based in large measure on an article entitled "The Earth Summit's Agenda for Change" by Michael Keating in the Earth Summit Times, published by the Centre for Our Common Future, 52, rue des Paquis, 1201 Geneva, Switzerland. (Online). Available:

http://www.unesco.org/education/pdf/RIO_E.PDF, September 1992.

ประชาสัมพันธ์, กรม. "Policy to Reform Thailand's Agricultural Sector" (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://thailand.prd.go.th/1700/ewt/thailand/ewt_news.php?nid=3496, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวกัญญภัค ตันติพิพัฒน์พงศ์
วันเดือนปีเกิด	๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๘
การศึกษา	Executive MBA สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจ California State University, Los Angeles
ประวัติการทำงานโดยย่อ	อดีตนายกสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป อดีตรองการองค์การสะพานปลา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อดีตรองการสถาบันอาหาร อดีตรองการและรองประธานกลุ่มอาหาร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย อดีตรองประธาน สภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย
ตำแหน่งปัจจุบัน	ประธานกรรมการ และกรรมการสรรหาและกำหนดค่าตอบแทน บริษัทสยามอุตสาหกรรมเกษตรอาหาร จำกัด (มหาชน) ประธานกรรมการ บริษัท อุตสาหกรรมสับปะรดกระป๋องไทย จำกัด กรรมการบริษัท ประธานคณะกรรมการตรวจสอบ และกรรมการสรรหาและกำหนดค่าตอบแทน บริษัท เจนเนอราลี่ประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) และบริษัท เจนเนอราลี่ประกันภัย จำกัด (มหาชน) ประธานสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย ที่ปรึกษาและนายกกิตติมศักดิ์ สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก –
กรณีศึกษาพืชสับปะรด

ผู้วิจัย นางสาวกัญญภัค ตันติพิพัฒน์พงศ์ หลักสูตร วปอ รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง ประธานสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย (สภาผู้ส่งออก)
ประธานกรรมการ บมจ. สยามอุตสาหกรรมเกษตรอาหาร

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่สำคัญ มีศักยภาพในการผลิตที่สูง ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของประเทศ และมีความหลากหลายในพืชพันธุ์ โดยผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมมีอัตราส่วนร้อยละ 8.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ปี พ.ศ. 2559 และมีการพัฒนาของอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปอย่างเข้มแข็ง จนมีการเพิ่มมูลค่าด้วยการส่งออก เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และยังสามารถนำรายได้สู่ประเทศเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศลดลงเป็นลำดับ ต้นทุนการผลิตเกษตรกรรมสูงขึ้น เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรเริ่มถดถอย เกษตรกรขาดการสนับสนุนทางด้านเงินทุน เทคโนโลยี ทรัพยากรน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และเสถียรภาพด้านราคา ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรไทยลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีความเสี่ยงในการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้วิสัยทัศน์ ภาคเกษตรก้าวไกล ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลาดำเนินการผลิต ชีวิตเกษตรกรมีคุณภาพ ทรัพยากรการเกษตรมีความสมดุลและยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และให้เศรษฐกิจภาคเกษตรเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 3 ต่อปี แต่ยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์เพื่อสร้างรายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนให้เกษตรกรยังขาดแนวทางที่ชัดเจน

พืชสับปะรดเป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่สำคัญของประเทศ และสินค้าสับปะรดแปรรูปเป็นสินค้าหนึ่งที่ใช้ผลผลิตในประเทศเป็นหลักเพื่อการส่งออกเกือบทั้งสิ้นของการผลิต โดยสร้างรายได้ให้ประเทศประมาณปีละ 23,000 – 25,000 ล้านบาท ปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออก

สินค้าสับปะรดแปรรูปเป็นอันดับ 1 ของโลก มีส่วนแบ่งตลาดประมาณร้อยละ 50 เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างรายได้ให้ภาคเกษตร โดยในปี พ.ศ.2555 มีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด 43,420 ครัวเรือน แม้ว่าประเทศไทยจะยังคงเป็นผู้ส่งออกอันดับ 1 ของโลก แต่ทว่า ราคาพืชผลทางการเกษตรและปริมาณที่จะป้อนสู่อุตสาหกรรมมีความผันผวนเป็นอย่างมากจากฤดูหนึ่งสู่ฤดูหนึ่ง และมีความเสี่ยงความด้านการบริหารจัดการวัตถุดิบ ในเรื่องราคา ปริมาณและคุณภาพ ที่มีผลกระทบต่อการแข่งขันกับผู้ผลิตในต่างประเทศ และการพัฒนาเกษตรและอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน

ดังนั้นเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้เกษตรกรมีรายได้มั่นคงและยั่งยืน จึงจะศึกษากลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืนสำหรับการนำเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมการผลิต โดยศึกษากรณีพืชสับปะรดสำหรับงานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด แนวทางปฏิบัติ การพัฒนาเกษตรยั่งยืนสำหรับการแปรรูปเพื่อส่งออก
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การแปรรูปสินค้าเกษตร กรณีสินค้าสับปะรด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการแปรรูปสินค้าสับปะรดเพื่อเพิ่มการส่งออกไปต่างประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้กำหนดขอบเขต สินค้าสับปะรดเป็นกรณีศึกษา โดยศึกษารูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนของประเทศไทยและต่างประเทศ ข้อแตกต่างในหลักการ แนวคิด และแนวทางในการปฏิบัติ การบริหารจัดการด้านการเพิ่มรายได้เกษตรกร เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยด้วย

1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปและเสนอแนะแนวคิดในการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้แนวทางตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
3. ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด แนวทางปฏิบัติ การพัฒนาเกษตรยั่งยืนสำหรับการแปรรูปเพื่อส่งออก พบว่า ร่างยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาต่าง ๆ มุ่งเน้นการพัฒนาเกษตรกรรมของประเทศไทยอย่างยั่งยืนใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ โดยให้ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตที่สำคัญในเวทีโลก สามารถพัฒนาต่อ ยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูง และขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร เพื่อรักษารายรายได้เดิมและเสริมสร้างอนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูง ทั้งเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ และเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น การสร้างโอกาสให้แก่เกษตรกรรายย่อยและแรงงานเพื่อให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศผ่านการสนับสนุนทางการศึกษา การฝึกอบรม และเสริมสร้างทักษะแรงงาน

2. ด้านความปลอดภัย โดยให้ผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับมาตรฐาน เข้าสู่ระบบมาตรฐานการจัดการคุณภาพที่ได้รับการรับรองจากสถาบัน การกำหนดมาตรการกำกับดูแลการจำหน่ายสารเคมีและการยกเลิกการขึ้นทะเบียนสารเคมีทางการเกษตรที่ไม่ปลอดภัย

3. ด้านสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาข้อมูลมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ข้อมูลรอยเท้าคาร์บอน (carbon footprint) และรอยเท้า น้ำ (water footprint) กำเนินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ในขณะที่หลักการแนวคิดขององค์การอาหารและเกษตร สหประชาชาติซึ่งเป็นหลักของมาตรฐานภาคสมัครขององค์กรเอกชนระหว่างประเทศ ได้รวมมิติและองค์ประกอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตรในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านธรรมาภิบาล - จริยธรรมทางธุรกิจ การรับผิดชอบต่อ การมีส่วนร่วม กฎหมาย และการบริหาร

2. ด้านสิ่งแวดล้อม - คุณลักษณะบรรยากาศ น้ำ ที่ดิน และความหลากหลายทางชีวภาพ

3. ด้านเศรษฐกิจ – พิจารณาการลงทุน ความเสี่ยง คุณภาพสินค้าและข้อมูล และเศรษฐกิจท้องถิ่น

4. ด้านความเป็นอยู่ทางสังคม – ให้มีการดำรงชีวิตที่ดี มีการค้าที่เป็นธรรม รักษาสิทธิของแรงงาน คำนึงถึงความปลอดภัยและสุขภาพ และอนุรักษ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ การค้าที่เป็นธรรมยังครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิตขั้นต้นมีสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มเพื่อการต่อรอง มีทางเลือกที่เป็นธรรม และมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มีราคาที่เป็นธรรม มีการเจรจาอย่างเป็นธรรม และมีแก้ไขข้อพิพาทอย่างเป็นธรรม ความรับผิดชอบต่อผู้ซื้อคือต้องยอมรับสิทธิเสรีภาพและเจรจาเงื่อนไขอย่างเป็นธรรม โดยรับหลักการด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ซึ่งประกอบด้วย การปกป้อง การเคารพ และการเยียวยา (Protect, Respect and Remedy) เป็นจุดยืนด้านสิทธิมนุษยชนของแรงงาน การเคารพที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจคือความรับผิดชอบต่อที่จะเคารพสิทธิมนุษยชนเมื่อธุรกิจและกิจการที่เกี่ยวข้องกันนั้นจะมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน

ดังนั้น แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การต่างประเทศให้ความสำคัญต่ออำนาจการต่อรอง สิทธิมนุษยชน และการค้าที่เป็นธรรมต่อเกษตรกรและแรงงาน นอกเหนือจากการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ ความปลอดภัย และการรักษาสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การแปรรูปสินค้าเกษตร กรณีสินค้าสับปะรด พบว่า

ปัญหา

1. ขาดแหล่งข้อมูลที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ของปริมาณความต้องการและปริมาณการผลิต เกษตรกรและ โรงงานขาดข้อมูลเชื่อมโยงด้านปริมาณการผลิตที่ชัดเจนและแม่นยำ

2. ผลผลิตการเกษตรต่ำ เนื่องจากเทคโนโลยี เครื่องจักร และวิธีการเพาะปลูกที่ไม่ทันสมัย การเพาะปลูกในแปลงขนาดเล็ก และการขาดระบบชลประทานและการพัฒนาคุณภาพดิน และพันธุ์พืชที่ดี

3. ราคาสินค้าเกษตรมีการผันผวนอย่างรุนแรงส่งผลกระทบต่อตลาดและการผลิต

อุปสรรค

1. ประเทศไทยไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางศุลกากร (Generalized System of Preference – GSP) จากสหภาพยุโรปสำหรับสินค้าสับประรดกระป๋อง ผลต่างในอัตราภาษีศุลกากรทำให้สินค้าสับประรดจากประเทศไทยแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ลำบากขึ้น
2. การแข่งขันจากผู้ผลิตภายในประเทศสูงด้วยมีโรงงานแปรรูปในจำนวนมาก ทำให้ความร่วมมือน้อยในการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากแต่ละโรงงานมีความต้องการรับซื้อวัตถุดิบให้เพียงพอที่จะป้อนกำลังการผลิตของเครื่องจักร
3. อัตราแลกเปลี่ยนมีผลกระทบต่อความสามารถในการส่งออกของประเทศไทย ด้วยการเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของการส่งออก และการได้ดุลการค้าและเงินเดินสะพัด เงินบาทมีแนวโน้มที่จะแข็งค่ากว่าเงินสกุลอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การแปรรูป

1. ทรัพยากรน้ำที่เพียงพอต่อการเพาะปลูก และการประกาศใช้ร่าง พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ... จะไม่สร้างภาระต้นทุนแต่เกษตรกรและโรงงานแปรรูป
2. การเชื่อมโยงข้อมูลด้านปริมาณการผลิตที่ชัดเจนและแม่นยำ ให้ได้มาซึ่งปริมาณความต้องการและปริมาณการผลิต ทำให้สามารถวางแผนการเพาะปลูก การแปรรูป และการส่งออกอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ ด้วยเกษตรกรพันธะสัญญา Contract Farming ระหว่างเกษตรกรและโรงงานทั้งระบบ
3. ควบคุมและลดต้นทุนการเพาะปลูกของเกษตรกรด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตจากไร่ และยกระดับเกษตรกรให้ได้รับรองการเพาะปลูกที่ดี (Good Agricultural Practice – GAP) ให้มีการควบคุมการใช้ปุ๋ยและเคมีเกษตร รวมถึงให้มีระบบเอกสารสำหรับการทวนสอบ จะเพิ่มคุณภาพของสับประรดส่งโรงงานและลดการสูญเสียจากการคัดคุณภาพ
4. แรงงานที่เพียงพอต่อการเพาะปลูกในไร่ และในโรงงานแปรรูป โดยควรเปิดให้มีแรงงานต่างด้าวในภาคเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการ และควรมีการตรวจสอบการว่าจ้างให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน และคำนึงความรับผิดชอบทางสังคม
5. การพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ เพื่อให้ได้คุณภาพทัดเทียมกับสินค้าจากประเทศคู่แข่ง และลดการสูญเสียในขบวนการผลิต

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการแปรรูปสินค้าสับประรดเพื่อเพิ่มการส่งออกไปต่างประเทศ พบว่า แนวทางการสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกรที่จะสามารถขายผลิตผลได้ในราคาที่เหมาะสม

1. กำหนดการทำสัญญาข้อตกลง Contract Farming ทั้งอุตสาหกรรม ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.๒๕๖๐ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลการผลิตภาคเกษตรกับความต้องการแปรรูปของโรงงาน จะสามารถวางแผนการเพาะปลูกและการผลิตได้อย่างชัดเจน จะสามารถลดความเสี่ยง
2. จัดทำกรีนเฮลท์เช็คนเกษตรกรให้ทราบจำนวนพื้นที่เพาะปลูก และเป็นข้อมูลสำหรับการทำสัญญาข้อตกลง Contract Farming โดยสำรวจพื้นที่การเพาะปลูกด้วยเทคโนโลยีภาพถ่ายดาวเทียมและอากาศยานไร้คนขับ (Drone) เพื่อให้เห็นสภาพพื้นที่เพาะปลูก ชนิดและปริมาณของผลผลิตทางการเกษตร เพื่อใช้ในการวางแผนจัดการผลผลิตเกษตรในภาพรวมของประเทศ รวมถึงการจัดโซนนิ่งพื้นที่เพาะปลูกให้ชัดเจน เพื่อควบคุมปริมาณผลผลิต และป้องกันการขาดหรือล้นของผลผลิต
3. มีการเพิ่มศักยภาพการผลิตโดยการนำหลักเกษตรดีที่เหมาะสม GAP มาปฏิบัติ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ป้องกันแก้ไขปัญหาสารไนเตรตตกค้าง และปัญหาโรคเหี่ยวสับปะรด และเพิ่มคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
4. จัดหาแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องเข้าทำงานในภาคการเกษตร และให้แรงงานสามารถเคลื่อนย้ายพื้นที่การทำงานได้ตามความเหมาะสม โดยการควบคุมของผู้อ่าจ้างเพื่อให้มีประสิทธิภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกัน ผู้อ่าจ้างควรคำนึงเรื่องความรับผิดชอบทางสังคม และปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานเพื่อป้องกันการโจมตีจาก NGO
5. จัดหาแหล่งน้ำที่เหมาะสมและเพียงพอ เพื่อการเพาะปลูกให้ได้คุณภาพที่ดี และสามารถกระจายผลผลิตในทุกช่วงเวลาเพื่อสอดคล้องกับความต้องการ
6. พัฒนาสายพันธุ์ใหม่ เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และเป็นที่ยอมรับของตลาด
7. ถ่ายทอดองค์ความรู้ วิจัยเทคโนโลยีการผลิต เพื่อลดต้นทุนการเพาะปลูก รวมถึงให้การสนับสนุนเงินลงทุนในเครื่องจักรเกษตร
8. เร่งหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าสับปะรดแปรรูปและเปิดการเจรจาเขตเสรีการค้าระหว่างไทย และสหภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านนโยบาย – การพัฒนาที่ยั่งยืนควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ในโซ่อุปทาน ความรับผิดชอบต่อสังคม สิทธิมนุษยชน และการค้าที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ประเทศไทยได้รับการยกระดับจากประเทศสหรัฐอเมริกาในรายงานการค้ามนุษย์

(Trafficking in Person Report – TIP) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑ นี้ จากระดับ Tier 2 Watch List เป็นระดับ Tier 2 ด้วยความพยายามของรัฐในการดูแลและจัดการแรงงานในอุตสาหกรรมประมงและต่อเนื่อง สหรัฐอเมริกาคงเฝ้าติดตามเรื่องความรับผิดชอบทางสังคมและมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง และมีการสำรวจในภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่นเกษตรกรรม

ในร่างยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาไม่ได้เน้นประเด็นนี้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับแนวคิดและมาตรฐานสากล ภาคอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อส่งออกพืชผักและค่านึงถึงประเด็นนี้อย่างเสมอ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามมาตรฐานสากลที่ผู้ซื้อในประเทศสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาอาจเรียกร้อง อย่างไรก็ตาม ภาครัฐควรมีการพิจารณาการยอมรับข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่นำมาปฏิบัติใช้ในประเทศ ไม่ให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อเศรษฐกิจไทย

2. ด้านปฏิบัติ – การกำหนดราคาสับปะรดสดป้อนโรงงานเป็นราคาเดียวทั้งฤดูกาลที่มีราคาเหมาะสมที่ให้อัตราค่าตอบแทนแก่เกษตรกรอย่างเพียงพอ เป็นราคาในการทำเกษตรพันธะสัญญาระหว่างโรงงานแปรรูปและเกษตรกร อยู่บนพื้นฐานของการค้าที่เป็นธรรม ตามหลักการของ SAFA ทั้งนี้มาตรการนี้จะ

2.1 ลดความเสี่ยงด้านราคาที่เกษตรกรจะขายให้แก่โรงงานแปรรูป และราคาส่งออกสินค้าสับปะรดแปรรูป

2.2 ลดความเสี่ยงด้านปริมาณ ให้ปริมาณสับปะรดป้อนโรงงานและปริมาณสินค้าสับปะรดแปรรูปเพื่อส่งออกสอดคล้องกับความต้องการในตลาดโลก

3. ด้านวิชาการ – เร่งรัดการพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ให้มีคุณภาพเทียบเท่าคู่แข่งในต่างประเทศและขยายการเพาะปลูกทดแทนพันธุ์เดิม ยุทธศาสตร์สับปะรดได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์นี้ การพัฒนาสายพันธุ์จำเป็นต้องใช้เวลาและเงินทุนเป็นจำนวนมาก และเมื่อพัฒนาสายพันธุ์ได้ตามวัตถุประสงค์แล้ว การขยายพันธุ์เพื่อปลูกทดแทนพันธุ์เดิมต้องใช้เวลาและเงินทุนมากขึ้นอีก ขอให้ภาครัฐเร่งดำเนินการเรื่องนี้ โดยให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ